

AMERICAN COUNCIL OF LEARNED SOCIETIES

Research and Studies in Uralic
and Altaic Languages

Project No. 14

This text was developed pursuant to a contract between the United States Office of Education and the American Council of Learned Societies and is published with the permission of the United States Office of Education.

FINNISH READER AND GLOSSARY

by Robert Austerlitz

Published by Indiana University, Bloomington
Mouton & Co., The Hague, The Netherlands
1966

INDIANA UNIVERSITY PUBLICATIONS

URALIC AND ALTAIC SERIES

Editor: Thomas A. Sebeok

Volume 15
Second Edition

494/541

A 134

PH
137
.A9

המכון הלאומי ללימודי
שפות
מזרחיות
11692

אוניברסיטת חיפה
הספרייה

Copyright © 1966 by Indiana University
All rights reserved

Library of Congress Catalog Card Number: 62-63863

All orders from the United States of America and from Canada should be addressed to the Editor, Uralic and Altaic Series, Indiana University, Patton House, Bloomington, Indiana 47401. Orders from all other countries should be sent to Mouton & Co., Publishers, The Hague, The Netherlands.

Printed in the United States of America

FOREWORD

This reader and its apparatus are designed for students with some knowledge of Finnish or with training in linguistics. Those who are interested primarily in formal grammar may even wish to use the glossary alone.

The principles which guided the selection of the texts were brevity and variety, preference being shown to items dealing with Finnish culture and language. Given the heterogeneous range of styles, genres, and subjects assembled, only a feeble attempt to grade the readings has been made. It is suggested that the student choose the items which interest him, regardless of order, and abandon them in favor of others as soon as he is bored by them.

It is my conviction that, with a language as morphologically complicated as Finnish, a reader which lacks a carefully planned and executed glossary is of little more use than a reader with no glossary at all. I have prepared this reader for the benefit of those who are interested in, and willing to analyze, the morphological structure of Finnish. This has meant sacrificing the usual notes but placing disproportionately strong emphasis on the glossary in the hope that such an organization will stimulate the student's awareness of the over-all complexity of the language. Into it is built as much information as a newly initiated student can reasonably be expected to use.

The Reader was originally prepared during 1959-1960 and underwent a limited test of use at Indiana University and at Columbia University.

Its compilation was supported by the American Council of Learned Societies (Research and Studies in the Uralic and Altaic Languages). I am grateful to the editors of the Uralic and Altaic Series and especially to the compositor, Mrs. Carolyn Bittner, for the patience and care with which the manuscript was processed.

Miss Elli-Kaija Kōngäs, my wife Sylvi Austerlitz, and Mr. Kálmán Keresztes have contributed toward proofreading

the selections and clarifying many of the glosses in the early stages of compilation. I am especially indebted to Mr. Pauli V. Vehviläinen, Instructor in Foreign Languages at Portland State College, Oregon, who at a great sacrifice of time has helped proofread most of the glossary in its pre-final stage, thereby contributing numerous improvements to it.

R. A.

FOREWORD TO THE SECOND PRINTING

The occasion of this second printing has permitted me to correct various errors both in the texts and in the glossary.

Some of these have been pointed out by Osmo Ikola in his review (in The Slavic and East European Journal VII [1963], 331). Others were caught by Sylvi Austerlitz and by Pauli V. Vehviläinen. My thanks go to them as well as to G. L. Baurley (Leipzig) who kindly indicated the correct meaning of schuko (pages 20, 227).

R. A.
Columbia University
July 20, 1966

TABLE OF CONTENTS

FOREWORD	v
APPARATUS	ix
ABBREVIATIONS IN THE GLOSSARY	x
PREFACE: TO THE TEXTS	xi
TO THE GLOSSARY	xi
PART I: TEXTS	
Folktale: Fox and Hare	1
Advertisement: Shoes	1
Geography of Finland: Climate	2
Business Letter: Price Increase	3
Sport: Classification of Athletes	4
Humor: Mother Tongue	4
The Structure of Finnish: Longwordedness	6
Quantity	7
Calques	8
Lapp Folktale: The Flood	9
Geography of Finland: Population	9
Sport: The Boston Marathon	12
Child Welfare: Lunch at School	13
Folktale: Finnish <u>sisu</u>	14
Geography of Finland: The Lakes	15
Inaugural Address at the University	16
Poem: Cuban Serenade	18
Appeal to Blood Donors	19
Use and Care of the Refrigerator	20
Classification of Finnish Dialects	21
Child Welfare: Mental Hygiene	23
Geography of Finland: General	24
News Item: New U. S. Secretary of State	25
Blood Groups	28
Women in the Clergy: The Question	28
The Adventures of Lemminkäinen	31
Poem: The Pike's Song	33
The Laws of the Land	33

Finnish Law: Criminal Law	35
Slander	36
Business Letter: Care of the Accumulator	36
The Metrics of the Kalevala	37
Child Welfare: Centers	39
Human Interest: Rural Postman	40
The Finnish Sauna	42
Devotional Poem	44
Otto Manninen	45
History of Finland: Economy	46
The Collection of Finnish Folklore	47
Speeches	48
Data on the History of the Sauna	50
Humor: Speedy Service	52
Sport: Slope Descent (Skiing)	54
Women in the Clergy: The Office	55
Hugo von Hofmannsthal	56
Physics: Inner Structure of Matter	58
Vibration and Undulation	59
Our Own Gangsters	60
Midsummer Ritual	61
Addressing Persons by Their Title	65
Once Upon a Time	67
PART II: GLOSSARY	73

APPARATUS

In the texts:

... portion of the original is omitted

In the glossary:

- inflectional morpheme or enclitic on the right
- = derivational morpheme on the right
- + roots or words on both left and right
- [] phonetic notation
- I first } person
- II second }
- III third }
- IV fourth }
- q morphophonemic operator ("aspiration")
- I first } infinitive
- II second }
- III third }
- IV fourth }
- * hypothetical form
- ' ' gloss
- " " literal translation

Each entry contains: the analyzed Finnish form,
indication of pages on which
it occurs,
abbreviated indication of in-
flectional categories involved,
glosses (when not redundant).

Other items of information (pronunciation, calques, nonsense,
etc.) are given when called for.

ABBREVIATIONS IN THE GLOSSARY

A	accusative	intr.	intransitive
abbr.	abbreviation	Ital.	Italian
Abess.	abessive	Kal.	Kalevala
Abl	ablative	lit.	literally
abstr.	abstract	marit.	maritime
Ad	adessive	mythol.	mythological
adj.	adjective	N	nominative
adv.	adverb	neg.	negative
Al	allative	nonce	nonce-form
arch.	archaic	p	plural
aux.	auxiliary	P	partitive
Comit.	comitative	pass.	passive
Compar(at).	comparative	pcp.	participle
Cond.	conditional	pers.	person(al)
conj.	conjunction	poet.	poetic
dial.	dialect(al)	postpos.	postposition
E	essive	Pot(ent).	potential
El	elative	prec. by	preceded by
electr.	electricity	pres.	present
fig.	figurative	pret.	preterit
Finn.	Finnish	Prolat.	prolative
foll. by	followed by	rel.	relative
folkl.	folklore	s	singular
Fr.	French	[sic]	spelling; not analyzed
G	genitive	Superl(at).	superlative
Germ.	German	Swed.	Swedish
hum.	humor(ous)	T	translative
Il	illative	topon.	toponymic
imperat.	imperative	trans.	transitive
In	inessive	vb.	verb
indecl.	indeclinable	X	someone, something
Inf.	infinitive		
Instr.	instructive		
interrog.	interrogative		

PREFACE

I. TO THE TEXTS

The titles indicated are the original ones. The English titles in the table of contents are synoptic. Sources are indicated at the beginning of each text, to the upper right of the title. Omissions from the original texts are indicated by means of points of suspension (...). Such omissions usually consist of entire paragraphs. Aside from these omissions and with the exception of a very few obvious mistakes which have been corrected, the texts are presented as they appeared originally. Abbreviations and symbols have not been normalized.

II. TO THE GLOSSARY

0. General

All the words which occur in the texts, as well as many other words which help to clarify those which occur in the texts, are included in the glossary.

The items in the glossary are given in Finnish alphabetical order (i. e., ä and ö at the end of the alphabet) with the sole exception that the letter q ("aspiration") does not retain its alphabetical value (between p and r). The letter w appears under v as if it were v.

Place names and personal names are included only when their segmentation needs to be indicated. This also applies to Swedish, Lappish, and other non-Finnish items. These are underlined.

The glossary is designed to serve as a source of detailed grammatical analysis in addition to its function as a dictionary. It is recommended that the user study the segmentations indicated and, if necessary, dispute them. In addition to every word which occurs in the reading selections, the glossary also contains most nominatives (of nouns) and infinitives (of verbs) of words which, in the texts, occur only in inflected forms. For the

study of derivation, also, transitional forms are given to aid the student in tracing the forms of diverse complexity which participate in a derivational paradigm.

When an inflected or derived stem cannot easily be brought into relation with another stem from the same paradigm, such other forms are indicated; e.g., via=ton 'innocent' (cf. vika).

Asterisks are occasionally used to indicate forms which do not exist but explain the existence of other forms. See, for example, *anna=eq under ant=ee-ksi.

A few idiomatic expressions or other sequences which are not self-explanatory are listed in the glossary under the entry which is identical with their first word. Such expressions are indented.

[sic] is used to indicate that the form which precedes it is not segmented.

Forms typical of the Kalevala are, whenever possible, indicated by canto (runo) and verse.

In general, segmentation (i.e., indicating the boundaries of the roots and suffixes which participate in the make-up of a word) has been somewhat exaggerated, though some items whose segmentation would involve complications which cannot be discussed in a glossary have been left intact.

1. Inflection.

Inflectional morphemes are indicated by a preceding hyphen, e.g. sana-n. When the nominative of a noun is predictable from an inflected (oblique) form it does not always constitute an entry by itself. Thus, the nominative kilogramma is unmistakably predictable from the partitive kilogramma-a. This rule has, on occasion, also been observed in the frequent adjectival morpheme (nominative) =inen : (oblique) =ise-.

For convenience, the abbreviations used for case suffixes are here given in tabular form:

N	E	Ad	In
G	P	Abl	El
A	T	Al	Il

Participles and infinitives are here considered inflected forms, though in reality they form a productive system of exocentric derivation within the verbal paradigm. This explains why a participial form such as kanta-va can lie at the basis of a nominal form such as kanta-v=uus.

Passive forms are simplified and given as -taan, -ttiin, etc., rather than as -ta-an, -tt-i-in, etc.

The inflectional categories involved in each item are indicated by means of abbreviations; e.g., s.1 (first person singular, in noun or verb), pcp.pret.pass.T (preterite passive participle with translative).

Nominative and present are not marked as such.

2. Enclitics.

The following enclitics

-kin
-kaan/-kään
-ko/-kö
-pa(s)/-pä(s)
-pi
-han/-hän

are also indicated by a preceding hyphen, though they are not inflectional suffixes. The element -ka/-kä has been dealt with on an ad-hoc basis since its status depends on the complex with which it occurs.

3. Derivation

Derivational morphemes are indicated by a preceding equals-sign (=); e.g., suome=nn=os 'Finnish translation of a text,' in which =os is a noun-forming element which appears after suome=nta- 'translate into Finnish', itself a verbal derivative of suome-/suomi 'the Finnish language'. Some of the segmentations decided upon are arbitrary. This was still thought to be preferable to the complete disregard of the derivational morphemes as we find it in most readers and dictionaries.

Since the instructive is a category which straddles both derivation and inflection, the morpheme of the instructive has been segmented as an inflectional element when it occurs in infinitives (sano-e-n 'saying') and as a derivational element in other cases.

On occasion, remote derivational relations such as those of autta-a 'to help' and apu 'aid [noun]' or of hirmut and hirveä have been indicated in parentheses, mainly for the purpose of attracting the student's attention to the word-families involved and to aid him in memorizing the forms.

Derived t-verbs (such as lainat-a 'to borrow, lend') have not been marked as standing in a derivational relation to nouns (laina 'a loan') even though — and because — most of these verbs are derived.

The comparative and superlative are here regarded as derivational categories.

4. Phonology

When the modified orthography used in the glossary does not clearly indicate the pronunciation of a given form, it is usually indicated in square brackets; e.g., Wien [viin] 'Vienna', al=ueq+vaati=muks-i-a [àluevvaà...] 'territorial demands'. In such cases the grave accent is used to indicate both primary and secondary stresses (of which the primary occurs in the first syllable).

The letter q is used to indicate "aspiration", a morphophonemic operator which induces gradation (e.g., sata-a 'it rains': sad=eq 'rain [noun]'). It is important to remember that when followed by a consonant, such a q assimilates to it as in q+iv = [vv] in the example in the preceding paragraph. q can also occur, alone, as a morpheme (negative, imperative). It has systematically not been indicated in infinitive forms and in the morpheme of the allative case, -lleg (given as -lle in the glossary). In cases where there is vacillation in the speech of natives (e.g. kolmeq/kolme), the q-less form has been chosen.

Most cases in which the weak grade of a k is a species of glide (not explicitly indicated in the orthography) have been signalled; e.g., haue-n [hauwen] 'pike's', ai=eq [aije] 'intention'.

Finnish orthography, as amended in this glossary, can be easily converted into a consistent phonemic or morphophonemic transcription.

5. Compounding.

When a compound is listed but not glossed, the student is asked to look up its individual components. Thus, for luo=nneq+rakent=ee-ssa see luo=nneq and rakenn=eq/rakent=ee-.

When the first member of a compound is not a nominative or a root, it is indicated as such; e.g., (T+)pP indicates that the first member is a translative and the second member a partitive plural.

Items which occur only as the first or last members of compounds are respectively indicated by X+ and +X (e.g., hirmu+ and +vuot=ias).

6. Glosses (Translations)

Glosses are given in single quotation marks. Double quotation marks indicate literal translations.

Generally, Finnish items are translated within the context in which they occur in the texts. In the majority of the items which are glossed, this context has been expanded and other meanings have also been listed.

German glosses are often supplied because of the many Finnish calques based on German or Swedish (which, in turn, are based on German). Occasionally, French glosses are included to supplement inaccurate or insufficient English terms.

Stylistic devices and artistic turns of phrase are indicated wherever necessary (e.g., archaic, poetic, folksy, humorous, nonce, dialectal).

If an entry is not glossed, the student is asked to search for a nominative or an infinitive in the neighborhood of the entry (bearing in mind the rules of gradation).

PART I: TEXTS

Maamme kirja
Zacharias Topellius

Kettu ja jänis

(Kansansatu Satakunnasta)

Kerran tulivat kettu ja jänis yhteen. Kettu sanoi jänikselle:
"Eipä sua kukaan pelkää!"

"Kukas sua pelkää?", vastasi jänis.

"Kaikki mua pelkäävät," tuumasi kettu. "Mulla on pitkä häntä, niin kaikki luulevat mua sudeksi, kun matkan päästä näkevät. Siksi mua pelätään, mutta ei sua pelkää kukaan."

"Pannaan veto," sanoi jänis. "Minä näytän, että mua pelätään."

Toinen suostui siihen, ja pantiin veto. Läksivät sitten yhtenä kävelemään, niin jänis eräässä kohden havaitsi lammaslauman aidan sivulla makaamassa. Sen keksittyään hyppäsi se kohta lammaslaumaan. Lampaat, pelästyen sitä, läksivät hyppäämään, minkä kerkesivät. Jänis siitä ilosta, että hän nyt vedon voitti, rupesi nauramaan ja nauroi liin mahdottomasti, että suu repesi ristiin. Ja siitä ruveten onkin jäniksen suu ollut ristiin halki.

Sen pituinen se.

Suomen kuvalehti
N:o 12-13, 21.3. 1959

Kolmet hyvät kengät

Te tarvitsette nämä kolmet kengät. Valitkaa Tekin jokaiseen asuun oikeat kengät Valveen juhlasarjasta. Festa-sarjasta valitsette itsellenne hienot juhlakengät, Duro-sarjasta kestävät ulkokengät ja Piima-sarjasta mukavat olokengät.

Valve Festa. Klassillinen juhlakenkä. Festa on suomeksi juhla. Tämä klassillinen malli tunnettiin jo silloin kun Valveen kenkätehdas perustettiin. Juhlava ja hieno kenkä. Festa-kengät on valmistettu parhaista juottovasikan nahoista. Kenkien vuori on hiENOa englantilaista pukkivuohikasta. Kokonahka- tai vikkarikorko aidon englantilaisen tanssikengän tapaan.

Valve Duro. Asiallinen ulkokenkä. Duro on suomeksi vahva. Tässä kengässä käynte joka säässä sisällä ja ulkona. Duro-kengät on valmistettu hyvästä saksalaisesta tai skottilaisesta laamapintaisesta nahasta kokonahkavuorilla. Duro-kenkien leikkaus seuraa keskieuropalaista muotia. Pohjaus on joko kumia taikka vesikestonahkaa.

Valve Piuma. Käsintehty olokenkä. Piuma on suomeksi höyhen. Te kävelette keveästi kautta vuoden tässä käsin-tehdyssä kengässä, joka käy jalkaan kuin hansikas. Piuma-tyyppi on nyt koko maailman muotikenkä. Kenkä tehdään keskieuropalaisesta laamapintaisesta nahasta sekä kumi- että nahkapohjaisena. Kengässä on aidon käsityön leima.

Suomen maantieto
Ilvari Leiviskä

Ilmasto

Suomen ilmasto on lähinnä riippuvainen maamme pohjoisesta asemasta lauhkean ja kylmän vyöhykkeen rajalla, mutta siihen vaikuttaa myös suuresti Atlantin valtameren läheisyys. Atlantin valtameren pohjoisosassa vallitsevat nimittäin lounaiset tuulet, jotka tuovat lämmintä meri-ilmaa eteläisimmiltä seuduilta ja ulottavat vaikutuksensa Itämeren pitkin ja Skandinaavian niemimaan poikki Suomeen asti. Varsin huomattava merkitys on myös Suomen eteläistä puoliskoa sivuavilla Itämeren lahdilla, jotka kesäisin saamallaan lämpövarauksella hidastavat talven tuloa ja lauhduttavat talvisäitä. Näistä seikoista johtuen on Suomen ilmasto lämpöisempi kuin yleensä 60. ja 70. leveyspiirien välillä. Kun Atlantin valtameri ei suoranaisesti kosketa Suomea, ei Suomessa vallitse varsinainen meri-ilmasto, jolle ominaista ovat suhteellisen lämpimät talvet ja viileät kesät, vaan Suomen ilmasto on meri- ja manner-ilmaston välillä. Itämeren ja sen lahtien vaikutus tuntuu selvimmin rannikkoseuduilla etenkin lounaassa ja etelässä, ja ilmaston mantereellisuus taasen lisääntyy koillista ja pohjoista kohti. Korkeuserot ovat Suomessa vähäiset, joten niillä on pieni vaikutus lämpötilan erilaisuuteen paitsi Lapissa.

Päivän pituus. Suomen pohjoisen aseman vuoksi on päivän pituudessa suuria vuotuisia vaihteluja. Etelä-Suomessa on

pisin päivä (kesäkuun 21. päivä) n. 19 tuntia, pisin yö (21-22 joulukuuta) yli 18 tuntia, lyhin päivä siis vähän vaille 6 tuntia. Keskiyönaurinko näkyy Suomessa valoispimpana aikana Tornion pohjoispuolella, ja Lapissa on aurinko kesäsydännä laskematta taivaanrannan alle viikkokausia, kauimpana pohjoisessa yli 70 päivää. Sydäntalven aikana taasen on pohjoisimmassa Lapissa yhtämittainen yö, joka ei kuitenkaan ole niin pitkä kuin kesän yön aika, koska vuoden talvipuolisko on lyhyempi kuin kesäpuolisko. Koska ilma heijastaa auringonvaloa silloinkin, kun aurinko jo on jonkin verran taivaanrannan alapuolella, on Suomen pohjoisimmassa osassa talven pimeimpänäkin aikana valoisaa hämärää pari tuntia keskipäivällä, ja samasta syystä ovat Pohjois-Suomen kesäyöt koko kesäajan valoisat.

Kauppakirjeenvaihto
K. Usva - K. E. Kovala

Johtaja O. Peltonen
Kenkätehdas Oy Kaleva
Tampere

Arvoisa herra johtaja Peltonen!

Kun raakatavaroiden hinnat jatkuvasti ovat nousseet, on meidän jälleen pakko korottaa vastaavasti yllämainittujen tuotteittemme hintoja.

Yksipuolisen aaltopahvin hinnat olemme 29.7.1959 jo korottaneet, joten mainitusta päivästä alkaen toistaiseksi ovat voimassa hinnastossamme n:o 3/1959 mainitut hinnat.

Emme näin ollen voi vastaanottaa uusia tilauksia toimitettavaksi entisillä hinnoilla, vaan pidätämme itsellemme oikeuden kussakin tapauksessa tarkistaa hinnat.

Peruutamme samalla kaikki aikaisemmat tarjouksemme.

Kiinteät toimitus- ja vuosisopimukset ovat tietenkin jatkuvasti voimassa sopimuksissa mainituilla ehdoilla.

Hinnankorotuksen johtuessa meistä riippumattomista tekijöistä toivomme, että toimenpiteemme ei tule vaikeuttamaan luottamuksellista liikesuhdettamme.

p. p. PAPERITYÖ OSAKEYHTIÖ

Kunnioittaen

H. Mäkinen

Mitä - missä - milloin
Kansalaisen vuosikirja 1954

Urheilun luokkavaatimukset

Urheilijoita lienee luokiteltu siitä lähtien kun liikuntaa on kilpailumielessä harjoitettu. Vuosikymmeniä tyydyttiin vain suoraviivaiseen kahtiajaoitteluun: tähtiurheilijat ja tavalliset kilpaurheilijat. Mutta sitten yhdessä jos toisessakin lajissa siirryttiin tällaisista usein vain hetkellisiin voittoihin ja tuloksiin perustuvasta "tunneluokittelusta" numeroihin perustuviin merkijärjestelmiin. Näistä oli enää vain askel arvokilpailujen ennakkokarsinnassa käytettävään varsinaiseen urheilijaluokitteluun, jonka Suomen Urheiluliitto (SUL) otti käytäntöön v. 1946 luokitellen silloin yleisurheilijansa edellisen vuoden tulosten perusteella. Samanlaista tapaa noudatetaan yleisurheilun lisäksi mm. pyöräilyssä, kun taas täydellisestä luokkamerkkijärjestelmästä antaa parhaan kuvan ampumaurheilu. Luokitteluvaatimuksia on vuosien kuluessa jouduttu paljonkin muuttamaan, eivätkä ne vielääkään ole vakiintuneet, vaan joustavat tarpeen vaatiessa alati kehittyvän urheilun huipputulosrajojen siirtymisien mukaisesti. Niinpä esim. kaikilla 400 m pitemmillä juoksumatkoilla on jouduttu vaatimuksia tiukentamaan v:sta 1946 lähtien vain pikamatkojen tulosrajojen pysyessä sellaisina. Sen sijaan esim. pituushypyssä on vaatimuksia täytynyt alentaa.

Uusi Suomi,
Tammikuun 9. p:nä 1955

Olli

Äidinkieltä

— Olen hieman mietiskellyt kielten opetusta kouluissamme, sanoi yksityisajattelijä Manasse Olotilanne. Latinaa ei opiskella tarpeeksi.

— Samaa latinan opettajanikin sanoi minulle aikoinaan, totesin minä.

— Hän oli oikeassa. Latinan opiskelu on nykyään mitä anteeksiantamattomimmin vähentynyt ja syrjäytetty!

— Käytännöllinen aikamme antaa palttua kuolleelle kielelle. On osattava elävässä elämässä tarvittavia muita vieraita kieliä.

— No no, ei latina ole mikään vieras kieli! Se on äidinkieltä!

— Oliko äitisi roomatar?

— Hän oli pihtiputaatar. Mutta suomenkieli on latinaa.

— En ole kuullutkaan! Sehän on uutta!

— Ehkä kylläkin uutta, mutta suomenkieltä joka tapauksessa.

Tässä esimerkiksi on suomenkielinen aikakauskirja. Lue siitä vaikka tuokin kappale.

— "Addiktioon disponoiva premorbidi persoonallisuus sisältää varhaisia fiksaatioita oraaliseen kehityskauteen. Nämä fiksaatiot eivät yksinomaan determinoi oireenvalintaa, vaan saavat ilmauksensa myös addiktin määrättyllä tavalla deformaatiuneessa luonnerakenteessa." Hm. Mitä on addiktio?

— Tuossa on kohta, jossa se selitetään. Lue.

— "Dynaaminen psykiatria määrittelee addiktin henkilöksi, jolla dispositio reagoida eri aineiden vaikutukseen spesifisellä tavalla..."

— No niin, sanoi Olotilanne. Tämä on suomenkieltä. Lähes puolet sanoista on ymmärtääkseni — en ole kielimies — latinaa. Äidinkielimme on tässä melkein 50-prosenttisesti latinaa.

— Älä tekeydy typeräksi. Tämä on tieteellistä. Tieteellinen teksti vaatii spesifistä terminologiaansa ollakseen eksakti.

— Myönnetään. Tämä on siis tieteellistä äidinkieltämme. Lukemasi on Alkoholiliikkeen aikakauskirjasta "Alkoholipolitiikka." Tieteelliset erikoisongelmat edellyttävät tietysti lukijaltakin määrättyä tieteeseen koulittua tasoa. Mutta aivan tavallisestakin suomenkielestämme osa on latinaa. Tietysti melkoisesti pienempi prosentti. "Indeksi," "inflatio," "kapitaali," "oppositio," "subventio," "psykoanalyysi," "kompensoida," "komplikoitunut," "devalvatio," "obligatio," "abortti," "optimismi," "pessimismi," "demilitarisoitu," "proletaari," "rationalisoida," "internationaali," "liberaali," "konferenssi," "akkumulaattori," "ratifiointi," "kriminaali" ... loppumattomiin.

— Yleisiä sivistyssanoja. Useimmillahan sitäpaitsi on suomenkielinen vastineensa, kapitaali on pääoma, subventio on tukipalkkio, ratifioida on vahvistaa ja niin edespäin.

— Niin on ollut suomenkieliset vastineet aikoinaan. Mutta tuskin enää. Niitä yhä harvemmin vaivaudutaan käyttämään. Niitä ei enää muisteta. Ja uusia ilmestyviä tällaisia sanoja ei enää yritetäkään suomentaa.

— Sehän kuulemma tekee vieraskielisillekin helpommaksi ymmärtää suomea.

— Aivan, mutta täytyyhän ajatella suomalaisia itseäänkin. Heillekin täytyy tehdä helpommaksi ymmärtää omaa suomenkieltään. Ja sen vuoksi on ehdottomasti opiskeltava latinaa.

— Millä tavalla?

— Koska latina on osa äidinkieltämme, on latinaa opettava äidinkielen yhteydessä. Ihan alusta pitäen. Jo aakkosia opeteltaessa on huomio kiinnitettävä B:een, G:een ja F:iän oikeaan ääntämiseen. Ja sitten jatkuvasti jo alkeisopetuksessa lisättävä latinalaista sanavarastoa. Myöhemmillä asteilla sanojen merkityksen selventämiseksi ja johdannaisten oivaltamiseksi suomen kieliopin rinnalla latinan kieliopin pääpiirteitä: täytyyhän jokaisen tavallisen kansalaisen ymmärtää, mitä puhuu puhuessaan omaa äidinkieltään subventioineen, inflatioineen, provokatooreineen.

Oppikoulun ylempillä asteilla on syytä valmentaa oppilaita jo tavallisen yleistajuisen suomenkielisen tieteellisen tekstin käsittämiseen.

Tottakai suomalaisen on osattava latinaa ymmärtääkseen mitä itse omalla äidinkielellään puhuu!

Oma maa

Lauri Hakulinen

Suomen kielen rakenne

Pitkäsanaisuus

Se suomen kielen ominaisuus, joka helpoimmin pistää vertailevan tarkastelijan silmään, on sen eräänlainen pitkävetisyys, ennen kaikkea pitkäsanaisuus. Tarvitsee vain verrata toisiinsa kahta kotimaista kieltämme huomataksaan,

että ruotsi yleisvaikutukseltaan on lyhytsanaisempaa, ilmaisukeinojensa yksityiskohdilta ikäänkuin iskevämpää. Ajatelkaamme esim. päivämäärän lausumista: se mikä on ruotsiksi den tjugutredje juni nittonhundrafemtiosex, kuuluu suomeksi kahdentenakymmenentenäkolmantena päivänä kesäkuuta tuhatyhdeksänsataaviisikymmentäkuusi. Kummankin kielen ilmauksessa on neljä sanaa, mutta suomessa niihin sisältyy kirjoitettuna 84 kirjainta ja 34 tavua, ruotsissa vain 39 kirjainta ja 15 tavua. Tämän ruotsinkielisen päivämääränilmaisun kirjainluku on siis ainoastaan 46% vastaavasta suomalaisesta ja tavuluku vain 44%. Yhteen esimerkkiin perustuvilla prosenttiluvuille ei tietysti voi antaa suurta todistusarvoa, varsinkaan kun siihen sisältyy lukusanoja, jotka sattuvat olemaan suomessa sen omienkin sanojen mittapuun mukaan harvinaisen kömpelörakenteisia. Mutta laajempipohjainenkin tilasto puhuu kyllä samaan suuntaan. Niinpä Matteuksen evankeliumin tavuluku on suomessa huomattavasti suurempi kuin missään muussa niistä 7 kielestä, joista tilastoja on käytettävissämme, nim. n. 40, 5 tuhatta, kun ruotsinkielisen käännöksen vastaava tavuluku on 39, saksan- 33, englannin- vain 29 ja kiinankielisen ainoastaan 17 tuhatta. Ja kun suomessa on yksitavuisia sanavartaloita kaikkiaan vain n. 50, niin niitä on esim. saksassa (Paul Menzerathin v. 1954 julkaiseman tilaston mukaan) noin 2 200, siis nelikymmenkertaisesti suomen määrä.

Äänteiden kestoasteet

Edellä mainittiin muutamien "fonologisten vastakohtien" puuttumisesta ja siihen perustuvasta asianomaisten äänteiden artikuloinnin löyhyydestä. Eräässä kohden kielessämme kuitenkin vallitsee tuollainen vastakohtaisuus harvinaisen selvänä, nim. äänteiden keston kohdalla: erotetaan täsmällisesti toisistaan lyhyt ja pitkä kestoaste, eikä vain ensi tavussa, vaan sanan kaikissa tavuasemissa, sekä vokaaleissa ja konsonanteissa. On luonnollista, että kestopitkän täytyy sekä puhujalla että kuulijalla olla hyvin harjaantunut, jotta käytännössä olisivat mahdollisia sellaiset erimerkityksiset rinnakkaisesiintymät kuin esim. taka- : takaa : takka : takkaa : taakat : taakka : taakkaa tai aatelinen : aatteellinen. Näin pitkälle menevä kestoasteiden hyväksikäyttö on tuntematon tietävästi kaikissa

muissa Euroopan kielissä, vieläpä unkarissakin, joka prosodisessa suhteessa muuten — voi sanoa: omituista kyllä — suuresti muistuttaa suomea.

Käännöslainat

Sanoimme "varsinaiset" lainasanat, sillä itse asiassa sellaisia äänteellisesti omaperäisiä uudissanoja kuin esim. sähkö tai juna on sittenkin pidettävä lainoina niitkin, nim. ilmaisehansa asiasisällyksen vuoksi, joka sekä kuuluu "sanaan," vieläpä tietysti tärkeämpänä puolena kuin ulkonainen äänneasu. "Sähkön" ja "junan" käsitteet olivat muualla valmiiksi kiteytyneet, ja meillä riitti sepittää niille vain uusi nimi. Tällaisia sanoja onkin täysin aiheellisesti sanottu käännöslainoiksi ja merkityslainoiksi. Mutta sellaisia eivät suinkaan ole ainoastaan nuo keinotekoisesti muovatut uudissanat, vaan käännöslainoja on sadoittain, jopa tuhansittain aivan tavallisten, vanhojenkin, omaperäisiltä näyttävien sanojen joukossa. Niinpä voidaan osoittaa, että sellaiset suomen sanat kuin alamainen, erakko, hieno puhuttaessa esim. "hienoista tavoista," käytös, uutinen esim. yhteydessä "iltauutiset," langeta tarkoittaessaan siveellistä hairautumista, kääntää merkityksessä siirtää kielestä toiseen tai kääntää pakanoita, juokseva esim. yhteydessä "juoksevat asiat" tai "juokseva tili," polttava käytettynä yhteydessä "polttava kysymys," ajaa puhuttaessa "asian ajamisesta," riippua sellaisessa sanonnassa kuin "riippuu olosuhteista" ynnä melkein lukemattomat muut ovat vieraasta vaikutuksesta syntyneitä merkityslainoja. Tällaisia käännöslainoja on paitsi sanaston myös puheenparsien, jopa muoto- ja lauseopinkin alalla. Mainittakoon tässä vain yksi esimerkki kustakin noista jälkimmäisistä ryhmistä. Puheenparsi "vetää nenästä" merkityksessä "pettää" on kulkeutunut kielestä toiseen kautta Euroopan muinais-Kreikasta lähtien, jonne se vuorostaan näyttää vaeltaneen Välimeren itäpuolella sijainneista kulttuurikeskuksista. Johtimella -llinen on vieraiden esikuvien mukaan luotu suomeen sadoittain sellaisia abstraktiadjektiiveja kuin jumalallinen, inhimillinen, pirullinen, luonnollinen, sotilaallinen ja siten suuresti lisätty adjektiiveista aikaisemmin suhteellisen köyhän kielimme notkeutta. Lauseopin alaan kuuluviin käännöslainoihin jo viitattiin edellä puhuttaessa sivulauseiden suhteellisen määrän enentymisestä lauseenvastikkeiden rinnalla. Monet sivulauseita aloittavat kon-

junktiommekin ovat käännösteitse syntyneitä, esim. sillä, ei ainoastaan — vaan myös, siihen katsoen, että, niin pian kuin yms.

Voimmekin lopuksi vain lyhyesti todeta, että juuri käännöslainojen tietä maanosamme kielten joukossa niin yksinäislaatuinen suomi on paljon monipuolisemmin ja varmaan myös tarkoituksenmukaisemmin "eurooppalaistunut," kuin August Ahlqvist aikanaan ymmärsi toivoa suosittaessaan "aasialaisesta synteettisyydestä" luopumista.

Maamme kirja

Zacharias Topelius

Vedenpaisumus

(Lappalainen kansansatu)

Lappalaiset ovat muinaisina aikoina poroineen kuljeksineet pitkin koko Suomenmaata sen asujamina, ja siksi on vielä tänä päivänä monella paikalla nimensä heistä. Mutta lappalaiset itse sanovat, että ennen heitä täällä asui vanhempi kansa, ennenkuin Jumala kaatoi maailman kumoon. Tämä tapahtui siten, että Jumala (Jubmel) pyöräytti maailman ylösalaisin, niin että vesi järivistä ja joista virtasi maan yli ja hukutti kaikki ihmiset, paitsi kaksi lasta, pojan ja tytön. Nämä Jumala otti kainaloonsa ja vei heidät korkealle vuorelle, jonka nimi oli Passevaare eli pyhä vuori. Kun vaaraa ei enää ollut ja Jumala oli laskenut lapset menemään, erkanivat nämä toisistaan ja menivät eri suunnille katsomaan, olisiko maailmassa muita ihmisiä. Kun he olivat kulkeneet kolme vuotta, ihmisiä löytämättä, kohtasivat ja tunsivat he taas toisensa. Mutta vieläkin kolme vuotta samalla lailla vaellettuuan he eivät enää toisiaan tunteneet. Heistä tuli silloin mies ja vaimo, ja näistä kaikki nykyään elävät ihmiset polveutuvat.

Suomen maantieto

Hivari Leiviskä

Asukkaat

Väkiluku ja väentiheys. Suomen väkiluku on v. 1950 suoritetun yleisen väenlaskennan mukaan n. 4 miljoonaa henkeä.

Väestön lisääntyminen on Suomessa ollut nopea. Kirkonkirjoihin merkitty väkiluku oli 1820 vajaa 1.2 milj. henkeä, v. 1850 yli 1.6 milj., v. 1929 n. 3.4 milj. ja v. 1940 3.9 miljoonaa. Viisivuotiskautena 1942-1946 lisääntyi väkiluku n. 150 000 hengellä.

Kun Suomen maa-ala (pinta-ala vesiä lukuunottamatta) on alueluovutuksen jälkeen n. 305 000 km², on nykyinen väentiheys n. 13 asukasta neliökilometrillä. Tätä pienempi väentiheys on Euroopan maista vain Norjassa ja Islannissa.

Kaupunkien ja maaseudun kesken jakautui väestö v. 1959 siten, että kaupunkien väestö käsitti neljännes osan koko väestöstä. Lääneistä on Uudenmaan läänissä pääkaupungin suuren väkiluvun vuoksi kaupunkilaisväestö suurempi kuin maalaisväestö. Toiseksi runsain kaupunkilaisväestö maaseudun väestöön verrattuna on Hämeen sekä Turun ja Porin läänissä, joissa se käsittää vähän yli 1/4 läänin koko väestöstä. Vähäisin on kaupunkilaisväestön luku Kuopion läänissä, jossa se on vähemmän kuin 1/10 läänin väestöstä.

Luonnollinen väenlisäys eli syntyneiden enemmisyys (kuolleiden lukumäärä vähennettynä samana aikana syntyneiden luvusta) on tärkeä tekijä kaikissa maissa ja etenkin sellaisissa maissa kuin Suomi, joka on laaja mutta harvaan asuttu. Luonnollinen väenlisäys, joka Suomessa oli varhemmin suuri, vaihteli v. 1930-luvulla 1000 henkeä kohti 4.5 ja 7.5 välillä. V. 1940 oli kuolleiden luku syntyneiden lukua suurempi. Seuraavina vuosina oli syntyneiden enemmisyys suhteellisen vähäinen, v. 1945 sen sijaan 11.4 ja v. 1946 15.1 eli suurempi kuin vuosikymmeniin.

Elinkeinojen harjoituksen mukaan jakautui maamme väestö v. 1950 siten, että maataloudesta sai toimeentulonsa n. 1/3 koko väestöstä. V. 1940 tilaston mukaan sai toimeentulonsa teollisuudesta 1/5 väestöstä, kaupasta ja liikenteestä lähes 1/10 ja julkisista toimista (valtion ja kunnan palveluksessa) n. 6%. Maataloudesta elävän väestön osuus on jatkuvasti pienentynyt vuosikymmenestä toiseen, kun taasen teollisuusväestön ja myöskin kaupasta ja liikenteestä elatuksensa saavan väestön osuus on jatkuvasti lisääntynyt. Maatalousväestö on vähentynyt lukumäärältäänkin oltuaan korkeimmillaan 1920.

Kielen mukaan jakautui maamme väestö v. 1950 siten, että suomenkielisiä oli yli 3.67 miljoonaa eli 91.2% koko väestöstä, ruotsinkielisiä n. 345 000 eli 8.6% ja muunkielisiä

0.2%. Ruotsinkielinen väestö on lisääntynyt hyvin hitaasti, 50 vuoden aikana (1890-1940) vain vähän yli 31 000 hengellä (suomenkielisten samanaikainen lisäys oli lähes 1.3 milj. henkeä), jonka vuoksi ruotsinkielisten osuus on jatkuvasti vähentynyt.

Ruotsalainen rannikkoasutus, joka sai alkunsa (paitsi Ahvenanmaalla) vasta ristiretkien aikoina (v. 1150 ja 1300 välillä), osittain myöhemminkin, jakautuu kahteen osaan. Toinen käsittää rannikkokaistaleen Kymijoesta Hankoniemen länsipuolelle ja jatkuu Varsinais-Suomen saaristoa pitkin Ahvenanmaalle, toinen, jossa asuu vajaa 1/4 ruotsalaisesta väestöstä, käsittää Pohjanlahden rannikkoseudun Satakunnan pohjoisrajalta Kokkolaan. N. 2/5 ruotsinkielisistä asuu kaupungeissa. Ruotsinkielinen enemmistö on yhdeksässä Suomen kaupungeissa.

Lappalaisia asuu Suomen Lapissa kaikkiaan n. 2 000 henkeä, joista suurin määrä Inarissa ja Utsjoella. Pääosa lapinkielisiä, joita on yli 20 000, elää Suomen rajojen ulkopuolella Pohjois-Norjassa ja Ruotsissa, jokunen määrä myös Kuolalan niemimaalla.

Muista kansallisuuksista oli Suomessa v. 1940 väenlaskun aikana n. 1 700 muihin eri kansallisuuksiin kuuluvaa.

Uskontokunnan mukaan jakautui Suomen väestö v. 1940 siten, että evankelisluterilaiseen uskontokuntaan kuului 96% koko väestöstä ja kreikkalaiskatolisiin n. 70 000 henkeä eli 1.8%. Muihin uskontokuntiin kuuluvia on vähän, mooseksen-uskoisiakin (juutalaisia) vain vajaa puolitoistatuhatta henkeä.

Rotuominaisuudet. Väriominaisuuksiltaan ovat Suomen asukkaat suurimmaksi osaksi vaaleatukkaisia ja sini- tai harmaasilmäisiä. Tummat värit ovat yleensä harvinaisia paitsi maan koillisosassa, jossa tummatukkaisia ja tummasilmäisiä näkee vähän enemmän kuin muualla, todennäköisesti lappalaissekoituksen vaikutuksesta. Pituudeltaan ovat suomalaiset keskipitkiä ja siten pitempiä kuin moniin muihin Euroopan kansoihin kuuluvat. Miesten keskipituus on vanhempien tietojen mukaan n. 171 sm. Viime aikoina on todettu keskipituuden kasvaneen. Pituus ei ole kuitenkaan sama maan eri osissa, vaan se on suurin lounaassa: Ahvenanmaalla, Turun saaristossa, Varsinais-Suomessa ja Satakunnassa ja vähenee sieltä pohjoista ja itää kohti. Voidaanko Pohjois-Euroopassa

erottaa kaksi eri rotutyyppeä, ns. pohjoinen rotu ja itäbalttilainen rotu, joista edellinen on vallitsevampi Ruotsin väestön keskuudessa jälkimmäinen Suomessa ja sen eteläpuoleisissa maissa, on lopullisesti vielä selvittämättä.

Uusi Suomi
perjantaina,
huhtikuun 17 p:nä 1959

Suomalaiset, japanilaiset ja Kelley

Bostonin suosikkeja.

Kahta suomalaista, kolmea japanilaista ja yhtä amerikkalaista maratonjuoksijaa (Johnny Kelley) pidetään tämän vuoden Boston-maratonin suurimpina ennakkosuosikkeina. Kilpailu suoritetaan kuluvan kuun 20. p:nä.

Suomalaiset osanottajat Veikko Karvonen ja Eino Oksanen ovat harjoitelleet kaikessa hiljaisuudessa Plainfieldissä, Connecticutissa, mutta heidän ystävänsä vakuuttavat, että molemmat suomalaiset ovat erinomaisessa kunnossa. 33-vuotias Veikko Karvonen, joka 30 maratonkilpailussaan ei ole sijoittunut kuudetta sijaa huonommin, voitti Bostonin maratonin 1954 ja on lisäksi sijoittunut kaksi kertaa toiseksi perinteellisessä juoksussa, vuosina 1953 ja 1957. Hänen maanmiestään Eino Oksasta pidetään tänä vuonna kilpailun "mustana hevosenä".

Japanilaisten, Nobujoshi Sadanagan, Takajubi Nakaon ja Akira Hatsukun, arvellaan hyvinkin voivan hankkia Japanille neljännen voiton niiden kolmen lisäksi, jotka nousevan auringon maan juoksijat ovat saavuttaneet Bostonissa 1951, 1953 ja 1955. Sadanaga on ennenkin kuluttanut kenkiään Bostonissa. Hän oli kymmenes 1954 ja kahdeksas 1957. 19-vuotiasta Nakaota asiantuntijat pitävät nousevana tähtenä.

Kaikki ovat yksimielisiä siitä, että Kelley on vaikeasti lyötävissä. 29-vuotias opettaja oli toinen Antti Viskarin jälkeen 1956, ja voitti Karvosen taistelussa ensimmäisestä sijasta seuraavana vuonna.

Pan-Amerikan mestari, argentiinalainen Osvaldo Suarez, on vilustunut ja menettänyt luultavasti mahdollisuutensa kärkisijoihin.

Lastensuojelun keskusliitto
Julkaisu no. 24

Lasten terveydenhuollosta Suomessa

Kouluruokailu

Koska Suomi on laaja ja harvaan asuttu maa ovat lasten koulumatkat maaseudulla monasti varsin pitkät. Tämä aiheuttaa tietysti lasten ravitsemuskysymykselle määrättyjä vaikeuksia ja todettava onkin, että aina 1940-luvulle asti monien koululaisten ruokailu oli epätydyttävästi järjestetty. Maaseudun lapset lähtivät aamuvarhaisella kotoaan jalkaisin tai hiihtäen useiden kilometrien päässä sijaitseviin kouluihin mukanaan vain evästä, — jonka laatu riippui kodin varallisuudesta ja yleisestä tasosta, — ja palasivat iltahämärässä kotiinsa, jossa mahdollisesti juuri oli kahviaika käsillä, eivätkä he vielä tällöinkään saaneet kunnollista lämmintä ateriaa.

Tämä asiantila ei monastikaan johtunut köyhyydestä tai muusta senlaatusesta tekijästä vaan kodin ymmärtämättömyydestä.

Vapaaehtoista keittolatoimintaa oli kylläkin ollut vuoden 1921 oppivelvollisuuslain nojalla, mutta vielä vuonna 1935 oli vain 31.5%:ssa maan kouluista koulukeittolat. Ruokailu niissä oli köyhille lapsille ilmainen ja varakkaammille maksullinen. Sotien jälkeen Suomen Huolto ja Pelastakaa Lapset-järjestö toimeenpanivat Tanskasta, Ruotsista ja Sveitsistä lahjaksi saatujen ravintoaineiden jakelun lapsiperheille sekä UNICEF-järjestö Suomen Huollon myötävaikutuksella sangen laajan koululaisruokailun.

Vuonna 1943 voimaan astuneella lailla määrättiin Suomessa, ensimmäisenä maana maailmassa, ilmaiset kouluateriat jaettavaksi jokaiselle kansakoululaiselle. Tämän lain mukaan oli edellämainittua vapaaehtoista koulukeittolatoimintaa laajennettava asteittain 5 vuoden kuluessa niin, että syksystä 1948 lähtien jokainen oppilas saisi kaikkina täysinä koulupäivinä maksuttoman aterian. Näin on myös tapahtunut ja nykyään koululapset niin maaseudulla kuin kaupungeissakin syövät yhden aterian koulussa.

Kouluruokailun kustannuksista valtio maksaa maalaiskuntien osalta 2/3 sekä kauppa- ja kaupunkikuntien osalta tietyn markkamääräisen summan lasta kohti.

Lasten ravitsemuskysymykseen muuallakin kuin kouluissa on aivan viime vuosina ryhdytty kiinnittämään enemmän huomiota. Mainittakoon, että mm. Lastensuojelun Keskusliitto on ottanut tutkiakseen ja kehittääkseen lastenkotien ja muiden lastensuojelulaitosten ravintojärjestelmiä.

Jarl Sundqvist
Suomalaista sisua

Eräänä myöhäisenä talvi-iltana horjui veritahrainen, kalpea mies sisälle Kemiyhtiön tukkipirttiin Kierinki-vaarassa. Nähdessään takassa palavan tulen ja ihmisiä ympärillään, näytti siltä kuin viimeinenkin elonkipinä olisi hänessä samunut. Sanatonna hän lysähti lattialle, johon jäi tiedotonna makaamaan.

Avuliaat kädet nostivat hänet ylös, panivat lavitsalle maata ja riisuiivat vereytyneet vaatteet hänen yltään. Oikeanpuolisessa reidessä ammotti kahdeksan syvää, terävällä esineellä aukirevittyä haavaa, josta verta yhä edelleenkin tulvehti. Haavat pestiin ja sidottiin, jonka jälkeen uupunut mies saatettiin porontaljalle makaamaan. Siinä hän nukkui sikeästi aamuun saakka.

Aamulla kertoi poromies Leevi Kaihua kokemansa. Hän oli ajanut ahmaa yli kolme vuorokautta syömättä ja levähtämättä. Lujille siinä oli kummallakin puolen otettu. Jo toisen vuorokauden kuluessa oli väsymys syömätöntä miestä alkanut vaivata. Osaksi väsymyksen, osaksi vahingon johdosta oli hän eräässä myötämässä kaatunut ja katkaissut pyssyinsä juuri silloin kun ahma oli hänestä ampumamatkan päässä. Mutta hänen sisunsa ei ollut antanut perään keskeyttää ajoa. Ahma oli horjunut edellä ja hän perässä. Kun hänen oli ollut pakko istua ja levähtää, oli ahmakin levähtänyt. Kun hän lähti eteenpäin, lähti ahmakin. Niin oli menoa jatkunut puolitoista vuorokautta. Mutta eräässä mäessä, joka äkkivarmatta oli sattunut hänen eteensä ilman edelläkäypää vastamäkeä, oli poromies saavuttanut ahmaa tuntuvasti. Väliä ei ollut enää ollut kuin alun kolmattakymmentä metriä. On-

neksi oli hänelle sattunut suopunki mukaan. Eräässä otollisessa silmänräpäyksessä heitti hän sen ahman kaulan ympärille. Alussa oli ahma säikähtänyt pahanpäiväisesti ja lähtenyt täyttää karkua eteenpäin. Mutta kun se oli huomannut, että naru jännittyi ja ihminen sen toisessa päässä seurasi mukana, oli se raivostunut. Salaman nopeudella oli se hyökännyt poromiehen päälle. Ja ennenkuin poromies oli sen puukolla tappanut, oli se kyntensä ja hampaansa iskenyt poromiehen reiteen.

Syötyään ja sidottuaan haavansa painui poromies Leevi Kaihua jälleen tuolle 10 kilometriä pitkälle taipaleelle jonka päämääränä oli Kunettijärven poro-aita.

Suomen maantieto
Iivari Leiviskä

Järvet

Järviä on Suomessa laskettu olevan lähes 60 000. Järvien runsaus johtuu maan kuoppaisuudesta ja samalla runsasjärvisimpien Suomen seutujen vähäisestä kaltevuudesta. Järvet ovat osaksi kallioperän altaissa, joita ovat aiheuttaneet etupäässä siirroksot ja mannerjään raivaus- ja kulutustyö, osaksi taasen jääkautisten soraselänteiden salpaamissa altaissa. Monet isot järvet ja lukemattomat pienet järvet menettäisivät vetensä kokonaan tai pääosaksi, jos niitä salpaavat moreenisoran tai harjusoran muodostamat vallit puhkaistaisiin.

Järvien olemassaolo on riippuvainen ilmastosta. Sademäärä ei ole maassamme kovin suuri, mutta ilmaston viileyden ja pitkän talven vuoksi haihtuminen on vähäistä, joten sade riittää täyttämään altaat.

Paljon järviä on muissakin jääkauden aikana jään peitossa olleissa maissa, kuten etenkin Pohjois-Amerikan eräissä osissa (Minnesota, Etelä-Kanada), Itä-Karjalassa, Skandinavian maissa ja Pohjois-Saksan järvivöhykkeessä.

Suurimmat Suomen järvistä ovat Saimaa (varsinainen Saimaa), Päijänne ja Inari, joiden vesipinta (saaria lukuunottamatta) on n. 1 000 km². Neljäntenä on Oulujärvi (vesipinta n. 900 km²) ja viidentenä Pielinen (n. 850 km²).

Syvin Suomen järvistä on Päijänne, jonka pohjoisosan syvin hauta on 93 m syvä, ulottuen siis 15 m merenpinnan

alapuolelle. Muita järviä, joista on mitattu syviä kohtia, ovat Etelä-Hämeen Pääjärvi (80 m), Saimaa (71 m), Keitele (64 m), Tarjanne (63 m) ja Inari. Tähänastisten tietojen mukaan n. parissakymmenessä järvessä on 50 m syvempiä kohtia. Järvien suurimmat syvänteet ovat useinkin jyrkkien kalliorinteiden läheisyydessä, kuten esim. Päijänteessä.

Järvien veden väri ja kuultavuus vaihtelevat suuresti. Kirkkain vesi on harjusoramaiden keskellä olevissa järvissä, joiden kuultavuus eli läpinäkyvyys on huomattavan suuri. Soiden runsauden vuoksi, joista joet ja purot tuovat järviin suovesiä, on Suomen järvien vesi useimmiten ruskehtava. Saviseutujen järvillä on vesi usein kivennäishiukkasten vuoksi harmahtavaa, ja tällaisissa järvissä on kesällä usein niin runsaasti vedessä kelluvia pieniä kasveja, että niiden väri antaa vedelle milloin kellanruskean, milloin sinivihreän tai vihreän värin.

Kansallisuusaate ja länsimainen kulttuuri

Paavo Ravila

Puhe Helsingin Yliopiston avajaisissa

10.9.1954

Mitä pitemmälle vuosisatamme on kulunut, sitä selvemmäksi on käynyt, että ensimmäinen maailmansota merkitsee ihmiskunnan historiassa ratkaisevaa käännekohtaa. Vaikka emme näkisikään siinä suorastaan Euroopan itsemurhan historian alkulukua, niin varmaa on, että maanosamme ei milloinkaan enää tule saamaan entistä asemaansa takaisin. Ensimmäinen maailmansota päätti pitkän, ulkonaisesti katsoen verrattain rauhallisen, jopa idyllisen kauden Euroopan vaiheissa. Verrattuna toiseen maailmansotaan, joka oli luonteeltaan selvästi ideologinen, sen syytyminen tuntuu meistä hyvin irrationaaliselta. Se ei ollut mikään aatteellinen sota, sillä vasta sen myöhäisemmissä vaiheissa alkavat ympäröivät propagandassaan tähdentää erityisesti vapauden ja demokratian periaatteita....

Mutta olisi erehdys luulla, että nationalismi kuuluisi historiaan, niin toivottavaa kuin olisikin, että sen vääristyneet ja epäaidot muodot olisivat ainaiseksi kadonneet. Tällä kertaa näyttää aktiivisen kansallisen toiminnan painopiste siirtyneen pois Euroopasta. Satamiljoonaiset Aasian ja Afrikan kansat pyrkivät päättäväisesti itsenäisyyteen eikä ole mitään epäilystä siitä, että eurooppalaisen siirtomaaimperialismin aikakausi on lopullisesti ja peruuttamattomasti päätymässä. Ei ole unohdettava sitä tärkeätä seikkaa, että läntisen maailman kiistaton johtaja Amerikan Yhdysvallat on aina ollut kolonialismin vastustaja, vaikkakin taistelu kommunismia vastaan on viime vuosina pakottanut sen toimenpiteisiin, jotka näyttävät olevan ristiriidassa tämän kanssa....

Meillä Suomessa romantiikan ajatukset tapasivat otollisen maaperän. Ne vaikuttivat ratkaisevasti kansalliseen heräämiseen ja saivat sitä tietä ajan mittaan yhä selvemmän poliittisen sisällön. Jo v. 1821 Arwidsson selittää, että kieli on kansallisuuden varmin tuntomerkki ja samalla myös kansallisen itsenäisyyden tae. Snellmanin käsityksen mukaan eivät teorit voi syntyä ennenkuin historia niitä tarvitsee. Suomen kansa tarvitsi hänen mukaansa ennen kaikkea teoriaa, joka auttaisi suomenkieltä kohoamaan oikeudenmukaiseen asemaan. Vaikka Snellman romantikkojen tavoin väittikin, että kansallinen yhtenäisyys edellyttää kielenkin yhtenäisyyttä, on syytä muistaa, että hänen kansallisuusteoriaansa on erittäin monipuolisen harkinnan tulosta ja ettei hän rakentanut sitä suinkaan yksinomaan kielellisten seikkojen varaan. Varsin avarakatseisesti hän selittää, että kulttuurikansojen omalaatuisuus on niiden historiallisten kohtaloiden tuotetta ja että kansallisuus oikeastaan on kansan historia ja sellaisena alituisesti jatkuva kulttuuriprosessi. Paljon jyrkemmin kuin Snellman esitti Freudenthal, että kansallisuuden yksinomaisena tuntomerkkinä on kieli eivätkä suinkaan lait, tavat, uskonto, valtiolliset rajat tai muut mahdolliset seikat....

Mikään aate ei voi olla elinvoimainen, jos ei nuoriso tunne sitä omakseen. Kuulee toisinaan sanottavan, että nykyinen nuoriso kaipaa muita ihanteita kuin kansallisia. Olen kuitenkin varma siitä, että isänmaa ja kansakunta ovat tälläkin hetkellä ne arvot, jotka ylioppilasnuorisomme tuntee luotettavimmiksi johtotähdikseen. Ylioppilaamme eivät ole tulleet

tänne ensi sijassa sitä varten, että he ajan tullen valmis-
tuisivat enemmän tai vähemmän sulkeutuneen yhteiskunnallisen
ryhmän jäseniksi, vaan voidakseen, sen jälkeen kun he ovat
yliopistonsa jättäneet, kykyjensä ja koulutuksensa mukaisesti
palvella Suomen kansan kaikkia piirejä ja kerroksia. Niin
syvällä kuin kansallistunne olemuksessamme onkin, se kaipaa
voimistuaakseen ja jalostuakseen tietoista kehittämistä. Kan-
sainvälisen jännityksen luodessa synkän varjon kaiken yllä ja
saadessa meidät levottomin mielin ajattelemaan tulevaisuutta
ei ole mitään sen tärkeämpää kuin vahvistaa uskoamme niihin
arvoihin, joiden puolustamisessa kansamme on suorittanut
uljaimmat sankaritekonsa.

Unto Koskela

Kuubalainen serenaadi (1930)

Me tulimme kapakasta,
kai hiukkasen horjuen.
Oli lähtömaljoja juotu,
ja yö oli ihmeellinen.
Joku huomasi sattumalta
— se oli kai Watkinson —
että serenaadi sulle
ihan velvollisuutemme on.

Ja kolmisin seisahduimme
me alle sun ikkunas
ja punaisen lampun näimme
me palavan huoneessas.
Ah, — muistan — ympärillä
on ihana Kuuban yö,
ja nuorena, hehkuvana
joka ainoa sydän lyö.

Me muistimme kuumen povet
ja keinuvan vartalos,
ja jokainen huulillansa
tuns vielä sun suutelos.
Ja me kaipasimme jälleen

sinun nauruas solisevaa —
Voi miksi on jätettävä
tämä ihanain öitten maa!

Tom lauloi murheellisesti
ja säesti Watkinson.
Minä nielin kyyneleitä
olin kovasti onneton.
— Niin, rakastin sinua silloin
ja rakastan vieläkin,
ja sun punainen sukkanauhas
on aarteeni kallehin.

Sinä avasit ikkunas
ja kummasti hymyillen
sinä pudotit jokaiselle
tulipunaisen kukkasen.
Ja me itkimme haikeasti
ja horjuimme satamaan.
Ah, Kuuban helmi, sua
en unohda milloinkaan.

Suomen Punainen Risti
N:o 2-3 1958

Verenluovuttajat!

Tänä vuonna vietetään maassamme Punaisen Ristin viikkoa
veripalvelun merkeissä. Suomen Punaisen Ristin Veripalvelu,
ainutlaatuisena maailmassa, on toiminut kymmenen vuotta.
Kymmenettuhannet verenantajat ovat tänä aikana Veripalvelun
välityksellä luovuttaneet satojatuhansia pulloja verta maamme
sairaaloille, joitten potilaat vastasyntyneistä vanhuksiin ovat
näin saaneet tarvitsemansa avun. Nämä luvut osoittavat
toiminnan laajuuden, ja ilolla on todettava, että sama yhteen-
kuuluvaisuuden henki, joka kansamme koettelemusten hetkinä
on ollut voimamme, elää yhä keskuudessamme.

Yksi ainoa vuosikymmen ei vielä oikeuta suurta juhlintaa,
mutta ohitettu pieni virstanpylväs antaa kuitenkin tervetulleen

tilaisuuden kiinnittää huomiota kaiken veripalvelutoiminnan perustaan, vapaaehtoiseen verenuovuttajaan.

Suomen Punaisen Ristin keskushallituksen ja Veripalvelun johtokunnan puolesta lausun lämpimän kiitoksen kaikille, jotka näin ovat lähimmäistään auttaneet ja siten antaneet pätevän todistuksen vapaaehtoisen toiminnan siunauksellisuudelle.

UPO-jääkaapin käyttöohjeet

JÄÄKAAPIN KÄYTTÖ

Alkupuhdistus

Uudessa jääkaapissa on aina oma "tehdashajunsa", joka on poistettava ennen kaapin käyttöön ottamista. Tämä tapahtuu seuraavalla tavalla:

Peskää kaapin emaloidut ja alumiiniosat haalealla vedellä. Puhdistakaa muoviosat pyyhkimällä ne puhtaalla kostealla rievulla. Sen jälkeen kaappi saa olla jonkin aikaa tuulettumassa ovi auki.

Käynnistys

tapahtuu yksinkertaisesti siten, että kun liitäntäjohto on kytketty maadoitettuun schuko-pistorasiaan, lämmönsäädin asetetaan noin 4—6 tunniksi asentoon 8, minkä jälkeen se asetetaan normaaliasentoon, yleensä 2—3.

Tavaroitten sijoittelusta

Sijoittakaa suurempaa kylmyyttä vaativat tavarat kaapin alaosaan, ja pienempää vaativat ylemmäksi. Sellaiset tavarat, jotka imevät itseensä hajua tai joista lähtee voimakas tuoksu, on syytä kääriä muovikelmuun ennen kaappiin panemista, tai sijoittaa kannellisiin muovirasioihin, jollaisia kuuluu myös kaapin vakiovarusteisiin. Myös herkästi kuivuvat tavarat kuten leipurituotteet on syytä pitää muovikelmun sisällä, jossa ne pysyvät kauan tuoreena. Kaappia ei ole hyvä pitää liian täyteen ahdettuna.

Jääpalojen muodostaminen

Täyttäkää jäähdyttimen lokerossa oleva jääkaukalo vedellä ja sijoittakaa se paikoilleen. Muutaman tunnin kuluttua teillää on virkistäviä jääpaloja. Ne irroitetaan kaukalosta siten, että kulho pidetään ylösalaisin juoksevan veden alla, jolloin jääpalat irtoavat itsestään.

On syytä pitää jääkaukalossa vettä aina, jotta jäitä olisi heti tarvittaessa. — Milloin jään muodostusta halutaan nopeuttaa tai tilapäisesti tarvitaan suurempaa kylmyyttä, lämpötilan säädin käännetään joksikin aikaa asentoon 8.

JÄÄKAAPIN HOITO

Jääkaapin puhdistus

Jääkaappi on puhdistettava noin kerran viikossa. Tätä varten käännetään lämpötilan säädin asentoon O, kaappi tyhjennetään ja jätetään auki. Myös jäähdytin tyhjennetään. Kun jäähdyttimen ympäriltä huurre ja jää on sulanut, kaappi puhdistetaan puhtaalla rievulla ja kuivataan huolellisesti. Nyt tavarat sijoitetaan paikoilleen ja lämmönsäädin asetetaan haluttuun asentoon.

Toiminnan keskeyttäminen

Loman tai pitempiä aikaisen matkan ajaksi lämmönsäädin asetetaan asentoon O, jääkaappi tyhjennetään ja puhdistetaan sekä ovi jätetään auki. Näin estetään kaapin ummehtuminen.

Jos kysymyksessä on muutaman päivän poissaolo, kaappia ei tätä varten kannata pysäyttää, vaan se jätetään toimimaan.

Johdatus Suomen murteisiin

Martti Rapola

Suomen murteiden pääjako länsi- ja itämurteisiin.

Käsitys suomen murteiden jakautumisesta kahteen tyypilliseen valtaryhmään esitettiin ensi kerran kolmattasataa vuotta takaperin, ja se asetettiin kaiken selvittelyn pohjaksi mm. sata vuotta takaperin. Myöhemminkään siitä ei ole luovuttu.

Etevä murteidemme tuntija Heikki Ojansuu kirjoitti: "Mitä itse jakoon, länsi- ja itämurteet tulee, voi sitä vastaan kyllä tehdä ehkä painaviakin muistutuksia, mutta toistaiseksi on sitä sittenkin mielestäni pidettävä parhaana yleisjakona, mitä meillä on esitetty." Ennenkuin tämän jaon arvosta ja merkityksestä voidaan mitään lausua, on välttämätöntä erikseen tarkastella niitä murreominaisuuksia, joilla jakoa on mahdollista perustella. Kunkin kysymykseen tulevan piirteen alkuperä- ja ikäsuhteet vaikuttavat jaon arviointiin ratkaisevasti. Niistä riippuu, onko länsi ja itämurteiden vastakohtaisuutta pidettävä ikivanhana, vai osoittautuuko se vasta suhteellisen myöhään tapahtuneiden ryhmittymisten aiheuttamaksi. Sekin mahdollisuus on olemassa, ettei kaikkia murteitamme kenties voidakaan sijoittaa kumpaankaan etukäteen hahmoteltuun aitaukseen. Tässä suppeaksi suunnitellussa esityksessä voidaan lukuisain yksityispiirteiden joukosta ottaa lähemmin puheeksi vain seuraavat murteen sävyyn vahvasti vaikuttavat tapaukset.

....

Murteentutkija ei ole ainoa, joka on joutunut pohtimaan maamme alueen jakautumista kahteen melko selvästi toisistaan eroavaan valtapiiriin. Lähitieteistä varsinkin esineellinen kansatiede ja kansanrunouden tutkimus ovat tulvillaan samansuuntaisia yksityisseikkoja. Huomattakoon esim. ero länsisuomalaisen, etenkin hämäläisen ryhmäkylän ja savo-karjalaisen haja-asutuksen välillä. Maantieteelliset olosuhteet, luonnonmaisemat, joihin kulttuurimaiseman on ollut mukauduttava, ovat olleet huomattavan erilaiset. Koko elinkeinoelämän selkäranka, lännessä ikivanha vainioviljely, idässä viime vuosisataan saakka jatkunut kaskenviljely eränkäynteineen, on ollut kummallakin taholla erilainen. Ken taas on katsellut esim. sirppejä, käsikiviä ja työrekiä eri puolilla Suomea, on varmasti havainnut läntisten ja itäisten muotojen välillä suuren eron. Ja mikä merkittävää: aluerajat noudattelevat aivan samoja pääsuuntia kuin tärkeimmät murrepiirteiden rajat. Esim. läntisen sirppityypin itärajan eteläpää on Vehkalahden ja Virolahden välillä, pohjoinen Himangalla, työrekityyppien raja kulkee suunnilleen Kymijoen suulta Kokkolan koillispuolelle jne. Leipä ja piimä, muita ruokatalouden tuotteita mainitsematta, ovat samoin kahta päätyyppiä. Hämeen maakunasta kerätty kansanrunous osoittautuu selvästi toisenlaiseksi, länsisuomalaiseksi, maakunnan eteläosissa kuin Jyväskylän

pohjoispuolella, missä se on samansisältöistä ja -muotoista kuin Savossa. Näilläkin aloilla kiintyy huomio siihen, että savolaisten levittäytyminen laajalle alueelle on varsinaisesti luonut yhtenäisen Itä-Suomen, kun taas Länsi-Suomessa on enemmän jälkiä väestön alkuperäisestä jakautumisesta eri lähtökohtien kesken. Silmäys lännen ja idän ryhmien tärkeimpiin alamurteisiin on edelleen omiansa valaisemaan tätä asian puolta.

Lastensuojelun keskusliitto
Julkaisu no. 24

Lasten terveydenhuollosta Suomessa

Lasten ja nuorten mielenterveystyö

Lapsiin ja nuoriin kohdistuvasta mielenterveystyöstä vastaavat lähinnä kasvatusneuvolat. Kasvatusneuvolatoiminta aloitettiin Suomessa jo 1920-luvulla, ilmeisesti ensimmäisenä maana Euroopassa, mutta laajempaa kantavuutta tämä työ on saanut vasta sotien jälkeen ja erikoisesti aivan viime vuosina. Maassa toimii tätä nykyä 19 kasvatusneuvola, joista 14 on kuntien omistamia ja ylläpitämiä.

Kasvatusneuvola toimii lasten ja nuorten psyykkisen tutkimuksen keskuksena. Sen tehtäviin kuuluu antaa apua ja neuvoja lasten ja nuorten henkilöiden huoltajille, opettajille ja vanhemmille sekä antaa mm. huoltoviranomaisille ja opettajille lausuntoja sijoitus- ja huoltoasioissa sekä kasvatuskysymyksissä.

Kasvatusneuvolan toimintamuotoihin kuuluvat lääkärin vastaanotot, psykologiset kokeet, tutkimuksiin perustuvat ohjeet, neuvot ja lausunnot, potilaiden jatkuva tarkkailu ja esitykset laitossijoituksista.

Kasvatusneuvolan henkilökuntaan kuuluvat psykiatrilääkäri, psykologi ja sosiaalityöntekijä.

Kasvatusneuvola voi monissa vaikeissa kysymyksissä auttaa sosiaalilautakuntaa. Siksi on tärkeätä, että nämä toimivat läheisessä ja luottamuksellisessa yhteistyössä. Suhtautumisessa psyykkisesti poikkeaviin lapsiin ja nuoriin sekä näiden tulevaisuuden järjestelyssä, siirrettäessä lapsia apukoululuokille, askarteluluokille, tai koulukotiin kasvatusneuvolan lausunto on lautakunnalle suureksi avuksi. Huomattavan osan

sosiaalilautakunnan lapsiaineksesta muodostavat erilaisia käyttäytymishäiriöitä, kuten näpistelyä, varastamista, valeh- telemista ja koulunkäynnin laiminlyömistä osoittavat lapset. Niinikään adoptiotapauksissa kasvatuseuvola saattaa antaa jonkinlaisia vihjeitä, joskaan prognoosin teko ei ole helppoa tai varmaa.

Myös laitosten kohdalla kasvatuseuvola antaa sosiaalilautakunnalle arvokkaita vihjeitä.

Kasvatuseuvolatoiminta on vasta viime vuosina tullut laajemmin tunnetuksi ns. suuren yleisön piirissä. Osoituksena siitä, että kasvatuseuvolatyö saa osakseen jatkuvaa kasvavaa tunnustusta ja luottamusta voitaneen pitää sitä tosiasiaa, että lasten vanhempien osuus on vuosi vuodelta lisääntynyt niiden henkilöiden joukossa, jotka ovat ilmoittaneet lapsia kasvatuseuvolan vastaanotolle. Muina ilmoittajina on lähinnä mainittava opettajat sekä sosiaalihuollon ja terveydenhuollon viranomaiset.

Suomen maantieto Iivari Leiviskä

Luonnonolot

Maantieteellinen asema. Suomi on Pohjois-Euroopan keskustassa. Se käsittää läntisen pääosan Skandinavian niemimaan ja Itä-Euroopan välissä olevaa leveää maakannasta. Sijaiten 60. ja 70. leveyspiirien välissä Suomi kuuluu Norjan ja Islannin kanssa maapallon pohjoisimpiin valtioihin. Asemansa vuoksi Itämeren ja sen lahtien, Suomenlahden ja Pohjanlahden, partaalla on Suomi esihistoriallisista ajoista asti ollut merivaltio, ja sen pääyhteydet muihin maihin ovat tahtuneet Itämeren ja sen lahtien kautta.

Suuruus. Suomen pituus Hankoniemen kärjestä (59° 48' pohjoista leveyttä) Tenojoen mutkaan (75° 5' pohj. leveyttä) on n. 1 150 km, ja suurin leveys, saaria lukuunottamatta, Pohjanlahden rannikolta Kuopion läänin itäkulmaan n. 530 km. Suomen pinta-ala on n. 337 000 neliökilometriä, josta maata n. 305 500 km² ja vettä 31 500 km². Suurempia kuin Suomi ovat Euroopan maista Venäjä, Ranska, Espanja, Saksa ja Ruotsi.

Rajat. Suomi rajoittuu etelässä Suomenlahteen, lounaassa Itämereen ja lännessä Pohjanlahteen. Maarajoillaan koskettaa Suomi kolmea naapurimaata. Lännessä on Ruotsi, pohjoisessa Norja, idässä ja kaakossa Venäjä eli Neuvostoliitto.

Suomen rajat on määrätty eri aikoina tehdyillä rauhansopimuksilla ja rajasopimuksilla. Länsiraja kulkee pitkin Tornionjokea ja siihen yhtyvää Muonionjokea Kilpisjärveen ja siitä vähäisen Koltajärven niemeen (Koltapahta), jossa Suomen, Ruotsin ja Norjan rajat yhtyvät. Tästä alkava Norjan raja kulkee mutkitellen pitkin Jäämeren ja Pohjanlahden vedenjakajaa Tenojoen latvahaaran lähteille ja pitkin Tenojokea sen pohjoisimpaan polvekkeeseen, josta raja kääntyy kaakkoon ja etelään lähelle Patsjokea. Sieltä alkava Venäjän raja tekee terävän kulman lounaaseen jättäen Patsjoen Jäniskosken Venäjän puolelle, kulkee sitten suorina linjoina tunturista tunturiin, kääntyy Palsitunturista Moskovan rauhanteossa sovittuna uutena rajana lounaaseen Sallan länsipuolelle ja sieltä eteläkaakkois-suunnassa Paanajärven länsipuolitse entisen rajan yhtymäkoh- taan. Siitä alkaen kulkee itäraja mutkitellen halki metsien ja soiden ja vain harvoin jotakin vähäistä jokea pitkin tahi järven halki, kunnes se Moskovan rauhassa sovittuna uutena rajana kääntyy lounaaseen päättyen Suomenlahteen Virolahden pitäjässä.

Suomen merirajat kulkevat enimmäkseen neljän meripeni- kulman (eli 7 1/4 kilometrin) päässä uloimmista saarista ja luodoista.

Uusi Suomi perjantaina,

huhtikuun 17 pnä 1959

Dullesin veli uusi ehdokas

Yhdysvaltain ulkoministeriksi

Vaikka useimmat huomioitsijat pitävätkin vt. ulkoministeriä Christian Herteriä Dullesin todennäköisenä seuraajana, ei hänen nimityksensä suinkaan ole vielä varma. Vahvoja ehdokkaita ovat myöskin eroavan ulkoministerin veli, Yhdysvaltain tiedustelupalvelun päällikkö Allen Dulles sekä apulais- ulkoministerit Douglas Dillon ja Robert Murphy. Viimeksi

mainittujen nimitys merkitsisi kuitenkin poikkeamista vanhoista amerikkalaisista perinteistä. Lisäksi on mainittu Atlantin liiton joukkojen entinen komentaja kenraali Gruenther, joka nykyisin toimii USA:n Punaisen Ristin puheenjohtajana, ja YK-valtuutettu Cabot Lodge. Heidän mahdollisuuksiaan kuitenkin pidetään pieninä.

Timesin Washingtonin kirjeenvaihtajan mukaan Dullesin eroa koskevasta presidentin ilmoituksesta on tehty se johdopäätös, että Herterin nimitys ei ole vielä laisinkaan päätetty asia. Presidentin huomautus, että jotkut muut saattavat tulla kysymykseen Herterin ohella tuli suurena yllätyksenä Washingtonille. Allen Dulles on toiminut pitkän aikaa Yhdysvaltojen tiedustelupalvelun päällikkönä. Tässä virassaan hän on joutunut enemmän kuin kukaan muu amerikkalainen perehtymään Neuvostoliiton johtajien taktiikkaan ja aikomuksiin. Hänellä on ehkä siten ollut suurempikin vaikutus Yhdysvaltain ulkopolitiikkaan kuin veljellään, sillä Yhdysvaltojen hallitus on joutunut määräämään kantansa usein juuri hänen neuvojensa mukaan. Presidentin on otaksuttu tarkoittaneen nimenomaan Allen Dullesia esittäessään edellämämainitun lausuntonsa. Washingtonissa on myöskin pantu merkille Allen Dullesin käynti Augustassa viime viikolla. Ulkoministeri Dullesin sairaudessa sattunut käänne oli tällöin jo presidentin tiedossa.

Allen veljensä linjalla. Jos Allen Dulles tulisi veljensä seuraajaksi, Yhdysvaltojen ulkopolitiikka tuskin muuttuisi nykyistä joustavammaksi, sanoo kirjeenvaihtaja. Allen Dulles jakaa täysin veljensä käsitykset kommunistien aikeista, joten hän ei olisi sen taipuvaisempi myönnytyksiin.

Muita vahvimpia ehdokkaita Herterin ja Dullesin ohella ovat apulaisulkoministeri Dillon, Yhdysvaltojen YK-valtuutettu H. Cabot-Lodge, apulaisulkoministeri Murphy, kenraali A. Gruenther sekä Mr. J. McCloy. Presidentti Eisenhower pitää suurella arvossa Dillonia, jota yleensä pidetään erittäin kykenevänä miehenä. Hän on tullut hyvin toimeen myös kongressin demokraattisen enemmistön kanssa, mikä lisää hänen mahdollisuuksiaan. Nykyisin Yhdysvaltain Punaisen Ristin puheenjohtajana toimivalla kenraali Gruentherilla ja Manhattan Bankin johtokunnan puheenjohtajalla saattaa olla vielä häntäkin paremmat mahdollisuudet, jos he itse ovat halukkaita

ottamaan vastaan tämän tehtävän. Gruenther on eräs presidentti Eisenhowerin lähimmistä ystäväistä. Kenraali osoitti myös toimiessaan Pohjois-Atlantin liiton ylipäällikkönä omavansa erinomaiset diplomaattiset lahjat, sillä hän kykeni ehkäpä paremmin kuin kukaan muu Euroopassa toimineista amerikkalaisista kenraaleista tulemaan toimeen liiton jäsenmaiden kanssa. Myös sotilaana hän oli korkeata luokkaa.

Dullesille kiitosta. Lontoon johtavat lehdet julkaisivat tänään pääkirjoituksia Dullesin erosta. Dulles saa niissä tunnustusta siitä rohkeudesta ja järkkymättömyydestä, millä hän ajoi kerran omaksumaansa politiikkaa. Samoin se tapa, jolla hän hoiti tehtäviään sairaudestaan huolimatta, on herättänyt Englannissa yleistä ihailua. Times pitää eräänä Dullesin suurimmista saavutuksista sitä, että hän kykeni pitämään länsivallat yksimielisinä. Tämä yksimielisyys on nyt vaarassa Dullesin siirtyessä syrjään. Sitä tarvittaisiin kuitenkin kiipeämmin kuin koskaan aikaisemmin jo yksin siitä syystä, että kommunistit pyrkivät varmasti käyttämään tilaisuutta hyväkseen Dullesin ja Adenauerin siirtyessä nyt samaan aikaan pois tähänastisilta paikoiltaan. Times ei rajoitu kuitenkaan vain ylistämään Dullesin ansioita. Lehti huomauttaa myös eräistä hänen politiikkansa kielteisistä puolista. Tällaisia ovat paitsi hänen Kiinanpolitiikkansa, jota Englanti ei ole koskaan täysin hyväksynyt, hänen politiikkansa yleinen jäykkyys. Yhdysvaltojen politiikka oli hänen valtakautenaan yleensä aina niin jäykkä, että yllättäen sattuneet kriisit aiheuttivat suuria vaaroja ja vaikeuksia koko länsiliitolle. Lehti toivoo hänen seuraajansa omaksuvan sikäli joustavamman asenteen, että kriisien varalta voitaisiin jo varautua etukäteen.

Suuri arvovalta. Manchester Guardian kiinnittää myös huomiota Dullesin jäykkyyteen, joka ei lehden mielestä kuitenkaan ollut aina yksinomaan hänen oma vikansa. Dullesin piti ulkoministeriksi tultuaan vakaannuttaa ensin asemansa, sillä hän ei voinut vielä tässä vaiheessa odottaa varauksetonta tukea sen enempää presidentiltä kuin kongressiltakaan.

Hän joutui näin ollen toimintansa alkuaikoina myötällemään liikaakin Yhdysvaltojen yleistä mielipidettä maansa ulkopolitiikan todellisten etujen vahingoksi.

Verensiirto
H. R. Nevanlinna

Luonnolliset veriryhmät

ABO-veriryhmäjärjestelmää on kutsuttu "luonnolliseksi," koska ihmisillä esiintyy normaalisti, ilman tiettyä immuunisaatiota, tämän järjestelmän veriryhmävasta-aineita. Luonnolliset veriryhmät keksittiin jo yli 50 vuotta sitten ja melkein alusta alkaen on niiden merkitys verensiirrosta ollut tunnettu.

Luonnollisia veriryhmäominaisuuksia on kolme, jotka merkitään kirjaimin A, B ja O. Veriryhmän määräävässä geenissä voi vain yksi näistä esiintyä yhtäaikaaisesti. Koska veriryhmä määräytyy geeniparin avulla, voi luonnollisten veriryhmien peruasua olla kuudenlainen: AA, BB, OO, AB, AO ja BO. O-punasoluja agglutinoiva seerumi on erittäin harvinainen, tästä syystä tyydytään veriryhmä määräämään vain anti-A ja anti-B vasta-aineita sisältävällä seerumilla. Näillä ei voi erottaa toisistaan ryhmiä AA ja AO eikä myöskään BB ja BO. Näin ollen puhumme neljästä luonnollisesta veriryhmästä: A, B, O ja AB.

Luonnollisten veriryhmien esiintymistiheys vaihtelee eri maissa. Suomessa jakaantuvat luonnolliset veriryhmät Strengin mukaan seuraavasti: A 41,9, O 32,5, B 18,2, ja AB 7,4.

Vedenjakajalla naispappeus-
kysymyksessä
Heikki Koskenniemi

I. Mistä on kysymys?

Kun mielet kiihtyvät jostakin päivänpolttavasta kysymyksestä keskusteltaessa, suppenee näköpiiri usein siinä määrin, ettei enää tiedetä, mistä oikeastaan on kysymys. Niin näyttää käyneen myös nyt, kun jonkin aikaa kestänyt ajatustenvaihto naisen pääsystä pappisvirkaan Suomen evankelisluterilaisessa kirkossa on päässyt täyteen vauhtiin. Kenties vain harvat ovat edes keskustelun viritessä tulleet asiaa syvemmältä

harkinneeksi. On kyllä todettava, ettei asian käsittelyä kirkolliskokouksessa lokakuussa 1958 sävyttänyt erikoisempi kiihkömielisyys. Sitä enemmän kiihtymystä on ollut havaittavissa sanomalehtien palstoilla ja muuten asiaa julkisesti tai yksityisesti käsiteltäessä. Kuitenkin kirkkomme edustajienkin puheenvuoroista kävi ilmi, että perin harvat heistäkään olivat selvillä siitä, mitä he oikeastaan halusivat ja mistä syystä he sitä halusivat.

Niin, mistä oikeastaan nyt on kysymys? Tahdommeko yksinkertaisesti seurata muista maista saamaamme esikuvaa? Onko niin, että kirkko todella tarvitsee naispappeja? Vai vaatiiko ehkä vain oikeudenmukaisuus avaamaan pappisviran naisille? Arvellaanko kirkon saavan suurta siunausta siitä, että tähän asti käyttämättömiä voimia otetaan mukaan palvelemaan sen toimintaa, vai onko niin, että kirkon toimintamuodot vasta sitten vastaavat meidän käsitystämme tasapuolisuudesta, kun se tarjoaa naisellekin mahdollisuuden päästä papiksi? Paljon on pidetty ääntä naispappeudesta ja sitä vastaan ilman parempaa perustetta kuin hätäisesti muodostettu oma mielipide ja epämääräinen vaikutelma asiasta. Ensin on asetettu tietylle kannalle ja sitten vasta parhaassa tapauksessa yritetty käsitystä jonkin verran syventää. Selvää kuitenkin pitäisi olla, ettei ratkaisua, josta nyt on kysymys, ole lupa tehdä ottamatta ensin selkoa perusteluista ja harkitsematta tarkoin seurauksia. Emmehän ole ratkaisemassa asiaa, joka koskisi vain tämän hetken oloja. Meidän on kestävä myös tulevien sukupolvien arvostelu...

Näin on kysymykseen löydetty ratkaisu joko naisen ja miehen tasa-arvoisuuden yleisen periaatteen tai sitten tarkoituksenmukaisuuden pohjalta. Vain harvat ovat vakavammin käsitelleet asiaa kirkon omien perusteiden pohjalta, toisin sanoen opin ja tunnustuksen kannalta. Viittaaminen Raamattuun on ollut enimmäkseen yllättävän pintapuolista kummaltakin puolelta, sekä puolesta että vastaan. Naispappeuden asianajat ovat joko olleet löytävinään tukea ajamalleen uudistukselle "Raamatun hengestä" tai yliolkaisesti syrjäyttäneet Raamatun kokonaan selittäen, ettei meidän ole pakko kaikessa seurata kirjoituksia, jotka ovat syntyneet niin perin toisenlaisissa oloissa vuosituhsia sitten. Myös ne, jotka eivät tahtoisi hyväksyä naispappeutta, ovat enemmän viitanneet muihin

syihin kuin raamatullisiin, ehkä epävarmoina siitä, ovatko ne raamatunkohdat, joita tässä yhteydessä tavallisesti mainitaan, loppujen lopuksi todistusvoimaisia.

Tilanne on oikeastaan aika merkillinen. Asiasta keskusteltaessa olemme kuulleet monelta taholta yksinkertaisesti todettavan, ettei Raamattu pane mitään esteitä naispappelulle. Toisaalta saamme kuulla lausuntoja, joiden mukaan juuri Raamattu on tässä väkevänä esteenä opettaessaan pappeuden kuuluvan nimenomaan ja vain miehille. Molemmat totuudet eivät mitenkään voi olla yhdellä kertaa paikkansapitäviä. Onhan meillä sentään sama Raamattu. Emme voi tyytyä siihen, että näin suuressa kysymyksessä viitataan Raamattuun suorastaan päinvastaisten kantojen perustelemiseksi. Juuri tämä puoli asiasta kaipaa selvittämistä. Aivan varmaa nimittäin on, että kysymystämme kosketellaan Raamatussa. Ne jotka väittävät, ettei Raamattu tästä asiasta sano mitään, erehtyvät. "Te eksytte, koska ette tunne kirjoituksia ettekä Jumalan voimaa", sanoi Jeesus saddukeuksille, jotka viisastelivat ylönousemuksesta. Saddukeuksilla, tuon ajan järkeilijöillä, oli Jumalan sana, mutta koska he halusivat pohtia asiaa vain oman järkensä valossa, he tulivat siihen tulokseen, ettei Raamattu anna vastausta kysymykseen ylönousemuksesta.

Ei ole muuten helppoa yhteen tai kahteen raamatunkohtaan viittaamalla vakuuttaa ketään siitä, että naispappuus ei ole Raamatun mukainen. Asian laita on tässä samoin kuin useimmiten etsittäessä Raamatusta vastausta johonkin tiettyyn kysymykseen. Raamattu ei ole mikään järjestetty opinesitys. Meidän on koottava useita kohtia, asetettava ne toistensa yhteyteen ja tarkasteltava niitä toistensa valossa. Meidän on vaivauduttava harkitsemaan erityisten kysymysten kohdalla, saavatko ne ehkä ratkaisunsa suurten perustotuuksien nojalla. Lopulta pitää myös aina paikkansa, että Raamatun sanoma on hengellinen ja avautuu vain sille, joka lähestyy sitä nöyrällä mielellä. Paljon on aikojen kuluessa ratsastettu raamatunlauseilla Raamatun selvää sanomaa vastaan. Ja kuitenkin Jumalan sana harvoin jättää meidät vastausta vaille, jos sitä siitä vilpittömästi etsimme....

Jos tahdomme pysyä uskollisina tunnustuksellemme, meidän on ennen muuta vakavasti tutkittava, salliiiko Raamattu naispappouden, vai onko se sitä vastaan. Entä jos emme

saisikaan siitä mitään vastausta puoleen tai toiseen? Tämän kirjoittajalla on varma vakaumus siitä, että Raamatusta on saatavissa selvä vastaus ja että se on kielteinen. Vastakkaiset käsitykset perustuvat joko siihen, että vaillinaisesti ollaan selvillä siitä, mitä Uusi Testamentti asiasta esittää, tai siihen, että kyseisille sinänsä selville kohdille annetaan väärä tulkinta. Useimmiten on kuitenkin kysymys siitä, että Uuden Testamentin kanta kyllä tunnetaan, tai ainakin aavistellaan, mikä se on, mutta otetaan vapaus poiketa siitä.

Yleiseen mielipiteeseen on myös piintynyt joitakin harhakäsityksiä Raamatun kannasta naisen asemaan nähden seurakunnassa. Seuraavien sivujen tarkoitus on tuoda esille asiaa valaisevaa raamatullista ainesta avuksi niille, jotka eivät mielipidettä muodostaessaan tahdo tyytyä pinnalliseen ratkaisuun, vaan kaipaavat ensi sijassa selvyyttä siitä, mitä Raamattu oikeastaan tästä usein hämäräksi väitetystä kysymyksestä sanoo.

Maamme kirja

Zacharias Topelius

Lemminkäisen seikkailuja

(Kalevalan 11:s ja 12:s runo)

Kaukoniemen kainalossa, utuisen niemen nenässä, kasvoi äitinsä luona satujen lemmikki, urhokas, nuori ja kaunis Lemminkäinen, jota myös nimitettiin Ahdiksi (veden jumalaksi), Saarelaiseksi ja Kaukomieleksi. Hänellä oli kala ruokana, ja hänestä tuli komea, punaverinen nuorukainen, mustatukkainen, hyväpäinen ja vahvätäinen. Mutta hänen luonteensa oli meren aaltojen kaltainen, huikentelevainen, kopea ja siksi hän joutui moniin seikkailuihin, jotka eivät aina olleet miehen ja uroon arvon mukaisia.

Saarella nimettömällä asui siihen aikaan kaunis impi, Kyllikki, jonka tylyys kaikkia kosijoita kohtaan oli niin tunnettu, että kerrottiin auringon, kuun ja tähden turhaan häntä pojilleen kosineen. Kaikki tämä tuli Lemminkäisen tiedoksi; hän päätti, vastoin äitinsä neuvoa, saada tämän ylpeän neidon vaimokseen ja lähti matkaan niemelle nimettömälle.

Alku ei ollut kehuttava. Lemminkäinen tuli Saareen ja ajoi veräjään rekensä kumoon. Ilvehtien sanoivat Saaren tyttäret, että sellainen uros saisi olla karjankaitsijana kaski-
mailla. Mitä huoli Lemminkäinen, rupesi paimeneksi. Mutta hänen mielensä paloi Kyllikkiin; hänen tähtensä hän sata saapasta kulutti, sadat aivot poikki sousti. Tuo ylpeä Saaren neito hylkäsi hänen rakkautensa. Ei sanonut joutavansa hänelle vaimoksi, ennenkuin oli kiven kuluksi jauhanut, petkeleen periksi piessyt ja huhmaren sukuksi survonnut.

Kului aikaa vähäsen, niin karkelivat neitoset eräänä iltana mannerpuolella saloa, Kyllikki ylinnä muita. Lemminkäinen silloin ajoi valitulla varsallaan keskelle kisaketoa ja koppoi Kyllikin korjahansa. Kyllikki rukoili, uhkasi; viimein hän alkoi leppyä. Lemminkäinen vannoi ei enää käyvänsä sotia ja Kyllikki vannoi ei menevänsä kylän karkeloihin. Niin vei Lemminkäinen nuoren vaimon kotiin; äiti otti heidät ystävällisesti vastaan ja he elivät jonkin aikaa onnellisina Kaukoniemellä.

Kerran viipyi Lemminkäinen kauan kalastusmatkalla. Aika kävi Kyllikille pitkäksi ja hän meni iloa pitämään kylän nuorison seuraan. Lemminkäisen sisar, Ainikki, ei malttanut olla tätä ilmoittamatta, ja Lemminkäinen kotiin tullessaan suuttui ja sydäntyi. "Äiti", sanoi hän, "laita minulle sauna; Kyllikki on rikkonut valansa, minä matkustan Pohjolaan hakemaan sieltä toista vaimoa. Ota minun harjani, ja silloin on hukka Lemminkäisen, kun harja hurmehin valuvi".

Turhaan itki Kyllikki, turhaan rukoili ja varoitti äiti. Lemminkäinen vyöteleikse rautapaitoihin ja terävöihin, sitoo kupeelleen terävän miekkansa eikä unohda mahtavilla loitsusanoilla varaella itseään vihollisista. Yhden ainoan hän unohetti: sanat käärmepistoa vastaan. Ylpeänä taidostaan hän vihelsi hevosensa viidakosta ja ajoi Pohjolaan. Siellä hän kuuli laulua ja soittoa suuresta tuvasta. Rohkeasti hän astui sisään ja lauloi itse niin mahtavasti, että turkinhelmat iskivät tulta ja silmät valoivat valkeata. Hän lauloi Rutjan koskeen nuoret ja vanhat, miehet miekkoinensa, urohot aseinensa. Yhden ainoan pahaisen heitti laulamatta, Ulappalan sokean paimenen. Mutta sellaista häpeätä ei paimen saattanut kärsiä; hän lähti pois ja meni Tuonelan joelle Lemminkäistä odottamaan.

Aaro Hellaakoski

Hauen laulu (1928)

Kosteasta kodostaan
nous hauki puuhun laulamaan
kun puhki pilvien harmajain
jo himersi päivän kajo
ja järvelle heräsi nauravain
lainehitten ajo
nous hauki kuusen latvukseen
punaista käpyä purrakseen
lie nähnyt kuullut haistanut
tai kävyn päästä maistanut
sen aamun kasteenkostean
loiston sanomattoman

kun aukoellen
luista suutaan
longotellen
leukaluutaan

niin villin-raskaan
se virren veti
että vaikeni
linnut heti
kuin vetten paino
ois tullut yli
ja yksinäisyyden
kylmä syli.

Maamme kirja
Zacharias Topelius

Maamme lait

Nyt tahtoisimme mielellämme tuntea maamme lakeja. Kaikki niitä tarvitsevat, kaikkien täytyy niitä noudattaa, ja tuleehan jokaisen tietää, mitä noudattaa. Sillä laki on kansan oikeudentunto. Mutta tässä täytyy meidän näin tärkeästä asiasta puhua aivan lyhyesti.

Kuulemme puhuttavan yleisestä laista ja perustuslaista. Mitä näillä ymmärretään?

Yleinen laki on se, joka määrää, mikä maassa on oikeata, mikä väärää, joka suojelee rehellistä, rankaisee rikollista ja järjestää yksityisen kansalaisen oikeussuhteet. Yleisenä lakina on Ruotsin valtakunnan vuonna 1734 hyväksytty lakikirja ynnä ne lisäykset ja muutokset, jotka siihen myöhemmin on perustuslain mukaisessa järjestyksessä tehty. Mainitussa laissa on yhdeksän lukua, joita vanhan pohjoismaisen tavan mukaan sanotaan kaariksi, nimittäin: Naimakaari, Perintökaari, Maakaari, Rakennuskaari, Kauppakaari, Rikoskaari, Rangaistuskaari, Ulosottokaari ja Oikeudenkäyntikaari. Vuosien kuluessa on myöskin annettu niitä kumoavia tai täydentäviä lakeja ja asetuksia.

Perustuslaiksi taas nimitetään sellaista tärkeätä lakia, joka määrää maan hallitsemisen perusteet sekä kansalaisten perusoikeudet ja jolla on erityinen loukkaamattomuus eli pyhyys. Meidän tärkeimpinä perustulakeinamme olivat vuoteen 1919 asti Hallitusmuoto vuodelta 1772, Yhdistys- ja vaalkirja vuodelta 1789 ynnä valtiopäiväjärjestys vuodelta 1906. Molempien edellisten sijaan on tullut Hallitusmuoto vuodelta 1919 ja viimeksimainitun valtiopäiväjärjestys vuodelta 1928.

Mitä sisältävät nämä perustuslait? Ne sisältävät valtiosääntömme, vapaan hallitusmuotomme, perussäännöt siitä, mikä on velvollisuutemme, oikeutemme, uskollisuutemme ja vapautemme. Mitä on valtiosääntömme? Se on sellainen hallitusmuoto, jossa hallitus ja kansa ovat kumpikin sitoutuneet määrättyihin velvollisuuksiin ja kumpikin pidättäneet itselleen määrättyjä oikeuksia toisiinsa nähden. Lainsäätämisoikeus kuuluu meillä kansan eduskunnalle (valtiopäiville).

Valtiopäiväjärjestys määrää tarkemmin, millä tavalla Suomen kansa edustajainsa kautta valtiopäivillä esiintyy toisena valtiomahtina.

Entinen valtiopäiväjärjestys 15 päiväältä huhtikuuta v. 1869 määräsi edustajat valittaviksi neljästä säädystä, mutta uusi valtiopäiväjärjestys, joka vahvistettiin 20 p:nä heinäkuuta 1906 ja uudistettiin 13 p:nä tammikuuta 1928, on tuonut vaalitapaan ja eduskunnan toimintaan suuria muutoksia.

Tämän lain mukaan on valtiopäivillä 200 edustajaa, ja eduskunta kokoontuu yhtenä kamarina. Oikeus valita ja tulla

valituksi eduskuntaan on jokaisella Suomen kansalaisella, joka on täyttänyt 24 vuotta.

Edustajavaalit toimitetaan joka kolmas vuosi, heinäkuun 1 ja 2 päivänä, ja valitut edustajat pysyvät toimissaan kolme vuotta. Edustajat kokoontuvat Helsinkiin valtiopäiville joka vuosi.

Edustajia valittaessa käytetään ns. suhteellista vaalitapaa, joten nekin kansalaiset, jotka ovat toista mieltä kuin vaalipiirin enemmistö, voivat saada eduskuntaan oikeudenmukaisen lukumäärän edustajia.

Eduskunta asettaa valiokuntia, jotka valmistavat valtiopäiväasioita ja antavat niistä mietintöjä, ennenkuin eduskunta ne lopullisesti päättää.

Eduskunta tekee päätöksensä äänestyksen jälkeen. Enemmistön mielipide ratkaisee.

Lakikirja

Toimittanut Y. J. Hakulinen

Rikoslaki

7§. Joka, ilman surmaamisen aikomusta, toista vahingoittaakseen saattaa häneen myrkyä tahi muuta sellaista vaarallista ainetta, tuomittakoon, jos siitä tulee kuolema, kuritushuoneeseen vähintään kahdeksaksi ja enintään kahdeksitoista vuodeksi taikka elinkaudeksi, ja, jos siitä syntyy vaikea ruumiinvamma, kuritushuoneeseen vähintään kuudeksi ja enintään kahdeksitoista vuodeksi, tahi, jos siitä tulee vähempi vamma tai ei mitään vammaa, kuritushuoneeseen vähintään kahdeksi ja enintään kahdeksaksi vuodeksi, ja julistettakoon kaikissa näissä tapauksissa kansalaisluottamuksensa menettäneeksi.

Yritys on rangaistava.

Jos joku, aikoen toista vahingoittaa, on valmistanut tahi itselleen hankkinut myrkyä tahi muuta sellaista vaarallista ainetta, vaan ei ole yrittänyt toteuttaa aikomustaan; tuomittakoon siitä vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

9§. Jos hyökkäyksessä tahi tappelussa, johon kaksi tahi useammat ovat ottaneet osaa, joku on saanut kuoleman tahi vaikean ruumiinvamman, ja jos ei voida selville saada, kuka

heistä on kuoleman tahi ruumiinvamman matkaansaattanut, tuomittakoon jokainen, joka pahoinpideltyyn on käynyt käsin, törkeästä tappelusta, jos kuolema oli seurauksena, kuritushuoneeseen enintään neljäksi vuodeksi taikka vankeuteen vähintään kolmeksi kuukaudeksi, ja, jos vaikea ruumiinvamma syntyi, kuritushuoneeseen enintään kolmeksi taikka vankeuteen vähintään yhdeksi kuukaudeksi ja enintään kolmeksi vuodeksi. Jos asianhaarat ovat erittäin raskauttavat, olkoon vähin rangaistus vuoden kuritushuone.

Kunnianloukkauksesta

1§. Joka, vastoin parempaa tietoansa, perättömästi sanoo toisen syyppääksi nimitettyyn rikokseen, taikka nimitettyyn rikoksen lajiin, taikka muuhun sellaiseen tekoon, joka voi saattaa hänet halveksimisen alaiseksi tahi haitata hänen elinkeinoaan tahi menestystään, taikka sellaisesta levittää valheen tahi perättömän kulkupuheen, rangaistakoon herjauksesta vankeudella vähintään yhdeksi kuukaudeksi ja enintään yhdeksi vuodeksi taikka vähintään (sadan markan) sakolla. . . .

6§. Jos kunnianloukkauksesta syytetty näyttää soimauksensa toteen, mutta soimauksen muodosta tahi sen ohellisista asianhaaroista näkyy, että hän tahtoi loukata; on hän kuitenkin solvauksesta rangaistava.

Jos joku, toista loukatakseen, on soimannut häntä rikoksesta, josta hän jo on rangaistu; tuomittakoon niinkään solvauksesta.

Kauppakirjeenvaihto
E. Usva - K. E. Kovala

Helsingin Poliisilaitos
Aleksanterinkatu 22-24
Helsinki

Helsinki, 5. 5. 1945

Aihe: Akkuhuolto.

Laitosta, jonka käytössä on lukuisia autoja, kiinnostanee värmaan se seikka, että uuden valmistusmenetelmämme ansiosta on nyt saatavissa akkuja, jotka on käytössä todettu erittäin kestäviksi.

Valmistamme tehtaassamme levyt ns. harmaasta oksidista, jonka ansiosta levyt kuluvat paljon hitaammin kuin tavalliset kiilteestä ja mönjästä valmistetut. Jokaisen harmaan oksidihiuksasen lyijysydän muodostaa nimittäin käytössä vähitellen kuluessaan jatkuvasti uutta oksidia, josta akun ikä juuri pitenee. Tehtaamme ja kaikki korjaamomme käyttävät yksinomaan näitä omia levyjämme valmistuksessa ja korjauksissa. Kun meillä on päteviä ammattimiehiä palveluksessamme, voitte luottamuksella jättää kaikki akkunne jatkuvaan huoltoomme. Korjauksia varten Teidän ei tarvitse hankkia meille vastikelevyjä, koska korjattavan akun vanhat levyt kelpaavat siihen. Valmistuksemme ja korjauksemme tapahtuvat lisäksi sähkötarkastuslaitoksen ja oman laboratoriomme valvonnan alaisina. Voimme mainita, että meillä on tšekäläisen korjaamomme lisäksi korjaamot myös Tampereella, Turussa ja Jyväskylässä ja lähiaikoina tulemme vielä avaamaan niitä tärkeimpiin liikennekeskuksiin.

Oheisesta kortista ilmenevät kunkin korjausvaiheen hinnat, jotka Kansanhuoltoministeriö on hyväksynyt. Suonette meille tilaisuuden keskustella lähemmin kansanne mahdollisesta akkuhuoltosopimuksesta.

Kunnioittaen
LATAUS OY
A. Mustonen

I liite

Perinteen parissa
Tutkielmia kansanrunoustieteen alalta
Toimittanut Toivo Vuorela

Matti Sadeniemi

Kalevalanmitta

Alkusointu

Vanhalle runoudellemme on ominaista alkusointu: säkeessä on yleensä (ainakin) kaksi tyveä, jotka alkusointu sitoo yhteen. Alkusointua on kahta lajia, heikompaa eli l-sointua, joka käsittää vain alkukonsonantin:

jopa viimmen käypi kohti
sapsohon sinisen hirven,

ja vahvempaa, 2-sointua, jossa alkuvokaalikin on sama:

piti viikosta vihoa
kauvan aikuista karehta

1-soinnuksi on laskettava myös kaksi eri vokaalilla alkavaa tyveä, esim. yhen otrase*n* jyv*ä*stä, ja 2-soinnuksi sama-la vokaalilla alkava tyvipari: urajanta untamoisen. Siitä, että diftongit ie, uo, yö ovat kehittyneet ee:stä, oo:sta, öö:stä ja pitkään ilmeisesti olleet e-, o-, ö- valtaisempia kuin nykyään, johtuu, että vanha runo todistettavasti käsittelee 2-sointuina myös sointuja ie — e jne., esim. tuo ei viere vermentänä; kostutteli kuolomasta; töille virtten työntelihe.

Joskus alkusointutyviä on useampia, esim. hauin hampahat hajalla, läpi länkiluun lihasta. Joskus sointu on nivottu säkeenpuolikkaittain: alta ortten, päältä partten, tai laajemmin yhteyksin: pyörrytä pyhät sanasi, / peruuta lausiesi.

Alkusoinnun sijoituksesta voi panna merkille, että se suosii toisaalta pitkiä tyviä, toisaalta vierekäisiä tyviä. Niinpä Arhipalla on tyyppin 224 alkusointuisissa säkeissä alkusointua kahden ensimmäisen tyven välillä (sortu sormin lainehille) 20%, ensimmäisen ja viimeisen tyven välillä (sata miestä sauomihin) 21% ja kahden viimeisen, siis pisimmän ja sen viereisen tyven välillä (sano vanha Väinämöinen) kokonaista 59%. Tämä tendenssi on niin voimakas, että se aiheuttaa attribuutin ja pääsanan, jopa yhdyssanan määräys- ja perussanan paikan vaihtoakin: pälistä heinän hieromia; harja kulta kuumoksesta.

Mainitussa Arhipan runojen jaksossa esiintyy 2-sointuisia säkeitä 54%, 1-sointuisia 22% ja alkusoinnuttomia 24%. Huomiota herättää 2-soinnun suuri osuus. Se on erityisesti suomalaisen alkusoinnun muoto. Germaaninen muinaisrunous, joka myös viljeli alkusointua, karttoi 2-sointua. Toiseksi voi panna merkille, että alkusoinnuttomuutta esiintyy sitäkin suhteellisen runsaasti, Arhipalla lähes joka neljännessä säkeessä. Tosin epiikka on alkusoinnutukseltaan karuinta kansanrunoutta: Matti Kuusen tutkimuksen mukaan alkusoinnuttomia säkeitä on loitsuissa 18%, häärunoissa 15% ja lyriikassa vain 13%. Kuitenkin nämä luvut ovat suuria verrattuna 1800-luvun rahvaanrunoilijoidemme tiukasti napitettuun kalevalanmittaan, jossa

alkusoinnuttomien säkeiden määrä yleensä jää alle yhden prosentin.

Lastensuojelun keskusliitto
Julkaisu no. 24

Lasten terveydenhuollosta Suomessa

Lastenneuvolat

Myös lastenneuvolatoiminta on Suomessa syntynyt yksityisten huoltojärjestöjen aloitteesta ja kehittämänä. Maan ensimmäiset lastenneuvolat olivat Maitopisarayhdistyksen Helsinkiin vuodesta 1904 lähtien perustamat lastenhoitoasemat. Asemien lääkärit tutkivat lapsia ja antoivat hoito-ohjeita, joista tärkeimpiä olivat lasten ruokintaohjeet. Tähän liittyi maidon jakelu vähävaraisille. Mannerheimliitto perusti vuonna 1922 ensimmäisen lastenneuvolansa lastenhoitajien koulutuslaitoksen, Helsingin Lastenlinnan yhteyteen. Aina vuoteen 1944 saakka neuvolat olivat yksityisten järjestöjen, kuten juuri Maitopisaran, Mannerheimliiton ja Folkhälsanin sekä eräiden teollisuuslaitosten ylläpitämiä.

Vastasyntyneiden lasten valvonta kuuluu kahden ensimmäisen viikon ajan kättilölle. Sen jälkeen lapsi siirtyy lastenneuvolan ja terveystieteiden valvonnan piiriin.

Neuroloiden tehtäviin kuuluu järjestää säännöllisiä lääkärin, kättilöiden ja terveystieteiden vastaanottoja äideille ja lapsille. Näiden lisäksi tulee kättilöiden ja terveystieteiden suorittaa kotikäyntejä. Heidän tehtäviinsä kuuluu edelleen äitien ja lasten hoitoa, yleistä terveydenhoitoa sekä kodinhoitoa edistävä valistustoiminta ja äitiysavustuslain määräysten toteuttaminen.

Päämääränä on, että kaikki vastasyntyneet lapset saataisiin neuvolan kirjoihin. Neuvolalaissa on määräys siitä, että itse neuvolassa järjestettävien vastaanottojen lisäksi on myös muualla kunnan alueella järjestettävä tarpeen vaatiessa lääkärin, terveystieteiden ja kättilön vastaanottoja.

Äitiys- ja lastenneuroloiden tulee olla keskenään kiinteässä yhteistyössä. Täten lastenneuvola saa tietoonsa sen alueella syntyvät lapset.

Lastenneuvolassa pidetään jokaisesta sen kirjoilla olevasta lapsesta korttia, johon on merkitty lapsen ja hänen vanhempiansa henkilötiedot. Siihen sisältyy mm. tiedot lapsen fyysisistä

ominaisuuksista, esim. pituuden ja painon kehityksestä, synnytyksen laadusta, rokotuksista ja sairastetuista taudeista sekä terveysisaren lausunto hänen kotikäynnillä kodin laadusta saamastaan vaikutelmasta.

Lastenneuvola ei ole missään mielessä lastensairaala, vaan neuvola toimii nimenomaan 0-7 vuotiaiden lasten terveydenhuollon keskuksena. Kouluikään tultuaan lapset siirtyvät koululaisten terveydenhuollon piiriin.

Neuvolan tehtävä on siis laadultaan ennakoita ehkäisevää. Oikeita hoitotapoja neuvomalla lapsista pyritään kehittämään terveitä ja mahdollisimman vastustuskykyisiä tarttuvien tauteja vastaan. Tähän pyritään myös rokotuksilla.

Aiteihin kohdistuvalla valistustoiminnalla neuvola pyrkii lisäämään rintaruokinnan yleisyyttä, kohentamaan kotien hygieenistä tasoa ja antamaan käytännöllisiä ohjeita lapsen hoidon yksityiskohdista. Neuvola voi toimia samalla äidinmaitokeskuksena. Poikkeuksellisinakin aikoina neuvolat ovat jakaneet lapsille suojaravintoaineita. Neuvolan tehtäviin kuuluu edelleen suojarokotusten hoitaminen, taistelu riisitautia, anemioita, ilmatietäuteja ja suolistotartuntaa vastaan. Sen tulee myös kaikkialla muilla tavoin pyrkiä varhaiskuolleisuuden alentamiseen. Neuvolavastaanotoilla voidaan myös todeta ja saattaa hoitoon sellaisia synnyttäjävikkoja ja kehitysvirheitä tai sairauksia, jotka ehkä olisivat jääneet vanhemmilta huomaamatta.

Lastenneuvoloita on kahdenlaatuista: pääneuvoloita ja sivoneuvoloita. Viimeksimainittuja perustetaan tarpeen mukaan kunnan asukasluvun ja alueellisen laajuuden vaatimissa puitteissa.

Lastenneuvolatoiminta pyrkii ohjaamaan vanhempia myös lasten mielenterveyteen liittyvien kysymysten ymmärtämiseen.

Uusi Suomi
perjantaina,
huhtikuun 17 p:nä 1959

Maalaiskirjeenkantajan

mallikuva Karkussa

Eipä uskoisi nähdessään Väinö Hiturin kuljettavan valtavaa postilaukkuaan Karkun maanteillä, että hän täyttää ensi

kesäkuun 2. p:nä 70 vuotta. Tuosta vuosimäärästä hän on toiminut maalaiskirjeenkantajana lähes 30 vuotta, koko ajan samalla linjalla.

Hiturin työpäivä alkaa Karkun postitoimistossa aamulla ennen klo 9:ää. Postin lajittelu vaatii aikaa ensimmäisen tunnin ja klo 10 aikaan hän lähtee linjalleen. Sen virallinen pituus on 7 km. mutta jos mitataan kaikki poikkeamiset ja edestakaiset käynnit, kertyy siitä askeleita 12 km:n pituudelta. Hiturin postilinjalla on kolme oppilaitosta: Karkun kristillinen kansanopisto, emäntäkoulu ja Hoikan kansanopisto. Muutamilla näistä on oma postilaukkunsa, jonka postinkantaja myös toimittaa perille.

Hiturin kulkuneuvona on polkupyörä, jota hän käyttää ympäri vuoden. Nykyään tiet pidetään talvella siksikin hyvässä kunnossa, että polkupyörän käyttö on mahdollinen läpi vuoden. Pyörän takatelineellä on postilaukku, jossa lähtee liikkeelle 20-30 kg postia. Keskimääräinen päiväinen paino on 23 kg, josta kirjepostia 1½ kg, loput lehtipostia. Mm. Uutta Suomea löytyy Hiturin laukusta päivittäin 30 kpl. Reitillä varrella on n. 60 postilaatikkoa ja lisäksi postinjakaja vie postia moneen kotiin sisälle.

Karkun postitoimistosta lähtee liikkeelle samanaikaisesti 4 kirjeenkantajaa, lisäksi Heinon ja Nohkuan postiasemilta kummaltakin yksi. Viime vuoden loppuun saakka postinkanto suoritettiin iltaisin siten, että kirjeenkantajat lähtivät kello 16, mutta tämän vuoden alusta kanto siirtyi aamupäivään. Tämä oli mahdollista sen vuoksi, että pääkaupungin lehdet alkoivat saapua aamuisin — Karkkuunkin ne tulevat vähän jälkeen 8 aamulla.

Tämä muutos oli kirjeenkantajalle mieluisa, kertoo Hituri. Ennen joutui nimittäin jakelun suorittamaan suuren osan vuodesta pimeänä aikana, sen päättyessä vasta klo 20 vaiheilla. Tosin posti oli laukussa niin hyvässä järjestyksessä, että sen voi jakaa vaikka silmät kiinni, mutta sehän ei tähän asiaan vaikuta.

Lähes 30-vuotisen postiuuransa aikana Hituri ei ole kertakaan ollut sairauden vuoksi poissa tehtävästään. Mutta kolmi- tai nelivuotta sitten auto ajoi takaapäin hänen päällensä ja jalka meni kolmesta kohdasta poikki, mistä seurasi 7 kk:n sairaalamatka.

Eivät ihmiset uskoneet, että hän enää pystyisi tähän työhön palaamaan, mutta niin vain kävi. Vaikka jalka ei taivukaan, voi hän silti ajaa pyörällä. Tuo tapaus osoittaa myös maalaiskirjeenkantajan työn vaarallisuutta. Vilkkaasti liikennöidyillä teillä on jalan ja pyörällä kulkija alituisessa vaarassa ja postinkantajan on sitäpaitsi vähän väliä kuljettava tien ylitse, koska postilaatikkoja on molemmin puolin tietä.

Työpäivä muodostuu 5 tunnin pituiseksi ja palkka siitä on 14.500 mk kuussa, mikä merkitsee vähän yli 100 mk tunnilta. Palkka on noussut ajan mukana — koskaan ei kertojamme ole itse pyytänyt lisää.

Esimiestensä puolelta Hituri ei koskaan ole saanut muistutusta, eikä liioin yleisönkään puolelta, jonka hän sanoi muistutavan postintuojaansa ystävällisesti varsinkin jouluna. Karkun postinhoitaja puolestaan toteaa, että Väinö Hituri on avulias, kohtelias, täsmällinen ja kaikista asioista huolehtivainen. Häntä voi täydellä syyllä pitää maalaiskirjeenkantajan esikuvana. Sellaisena vanhan ajan kirjeenkantajana, jollaisia nykypolven ihmisistä ei enää taida löytyä.

Kirjeenkantajan tehtävä ei ole Hiturin ainoa virka. Hän toimii Sorjan tilalla puutarhurina ja talon hoitajana. Tällä tilalla oli aikaisemmin Lottaopisto, jonka puutarhuriksi hän tuli lähes 20 vuotta sitten. Myöhemmin ovat isännät muuttuneet, tilaa piti aikansa huoltosäätiö ja nykyisin se on Tampereen kaupungin omistamana kesäsiirtolana.

Saunaopas
H. J. Viherjuuri

Meidän suomalaisten sauna

Missä ikänä Suomessa kulkee ja näkee asunnon, voi tarkkaava silmä havaita jonkin matkan päässä asuntorakennuksesta metsikön reunassa tai veden partaalla pienen hirsisen rakennuksen, saunan.

Sauna on suomalaisen kylpylaitos, ja jokaisella perheellä, köyhimmälläkin, on oma saunansa, jossa kylvetään vähintään kerran viikossa. Vain kaupungeissa ja tiheissä asutuskeskuksissa sekä laitosten yhteydessä on yhteisiä saunoja.

On vaikeata antaa niin täsmällistä määritelmää siitä, mikä suomalainen sauna on, että sen perimmäinen olemus sen avulla selviäisi, eikä se ainakaan suomalaisen omalta kannalta liene niin tarpeellistakaan, sillä suomalaiset ovat ainakin tuhannen vuoden aikana käyneet saunassa ryhtymättä sitä määrittelemään tai selittämään, ja silti se - ainakin sen vieläkin yleinen muoto savusauna - on yhä kautta vuosisatojen perusominaisuuksiltaan pysynyt samanlaisena. Ilman ulkoapäin tulleita kehoituksia ja opetuksia, ilman paljon maksavaa valistustyötä, ilman apurahoja ja mallipiirustuksia on jokainen kodin perustaja rakentanut itselleen saunan usein ennen kuin itse asunuksen.

Saunan ympärille kiertyy suomalaisen elämä syntymästä kuolemaan asti. Siitä hän ammentaa terveyttä hyvinä päivinä, ja siitä hän hakee parannusta sairauksien sattua. Sauna merkitsee jokaiselle suomalaiselle nautintoa ja virkistystä. Melko varmasti näillä seikoilla on oma tärkeä osuutensa siihen, että sauna on elänyt ja jatkuvasti elää voimakkaana Suomen kansan elämässä. Sauna ei ole vain välttämätön terveydenlähde, vaan myös suuri ja korkeamman luokan nautintoväline. Suomessa onkin tapana - kuten muinaisissa ritarilinnoissa - valmistaa sauna hyvälle ja tervetulleille vieraille. Sauna tarjotaan yhtä hyvästä sydäimestä vieraitten nautintoa silmälläpitäen kuin mitkä muut herkut tahansa ja vastaanotetaan kiittollisuudella. Sauna on ja tulee varmaan olemaan Suomessa vieraileviin ulkomaalaisiin nähden parhaita mainosvälineitä.

Minkälainen on sitten suomalainen sauna

Melkein jokainen sauna Suomessa on erilainen ja jokaisesta on oma sauna paras. Jokainen suomalainen tulee lauantaisin autuaallisiin tunnelmiin juuri vain omassa saunassaan ja omien saunomistapojen avulla. Montako astetta lämpöä siellä on, mikä on kosteusmäärä, mikä on edullisin suhde lämpö- ja kosteusmäärän välillä ja miten se saadaan aikaan - kaikki ne ovat kysymyksiä, joihin suomalainen ei voi vastata eikä ole paljon yrittänytkään. Saunassa käyminen on suomalaisille yhtä vaittomaisen tarpeen tyydyttämistä kuin syöminen silloin, kun on nälkä, ja juominen silloin, kun on jano, niin ettei tuollaisiin kysymyksiin tule kiinnittäneeksi huomiota. Vasta silloin kun

suomalainen joutuu ulkomaalaiselle vastaamaan sellaisiin kysymyksiin kuin "Onko suomalainen sauna venäläisen kostean ilman vai roomalaisen kuivan ilman sauna?" huomaa hän, miten tärkeätä olisi, että olisi määritelty, millainen suomalainen sauna on ja millainen se ei ole.

Jo ennen kuin suomalaisen saunan fysikaalisia ominaisuuksia ja fysiologisia vaikutuksia on ehditty tutkia, on noihin kysymyksiin koetettu ja jatkuvasti yritetään vastata vain oman kokemuksen perusteella. Sen verran voinee jo aluksi sanoa, että suomalaisessa saunassa ovat molempien ulkomailla tunnettujen saunatyypin, roomalaisen ja venäläisen, perusominaisuudet yhtyneinä. Kun sauna on lämmitetty ja valmis, siellä voidaan hikoilla kuivassa ilmassa, mutta löylyä lyömällä ja vettä käyttämällä saadaan liuonnut hiki helposti huuhdelluksi ruumiin pinnasta pois kosteassa ilmassa.

Suomalainen sauna ei ole häviämässä - päinvastoin se elää nousukautta. Se saa yhä enemmän tunnustusta puhtauden levittäjänä ja useitten tautien parantajana. Suomalainen sauna on astunut itsenäisenä saunatyypinä myös ulkomaille muiden saunamuotojen rinnalle. Tämän tosiasian osoittaa mm. se, että vieraisiin kieliin on hyväksytty uusi sana "Sauna" erotukseksi aikaisemmin tunnetuista kylpymuodoista. Urheilusaavutuksemme ja yli-inhimillisiin ponnistuksiin pystyvä kunto ovat ulkomaillakin herättäneet kysymyksen, missä määrin tämä ruumiillinen ja henkinen joustavuus johtuu suomalaisesta saunasta, joka on suomalainen erikoisuus. Siksi on mielenkiinto suomalaista saunaa kohtaan varsinkin viime aikoina tavattomasti lisääntynyt. Suomalaisten saunojen piirustuksia on tiedusteltu moniin maihin, ja niitä on rakennettu maailman eri puolille.

ABC-kiria
Mikael Agricola

Oppe nyt wanha ja noori
joilla ombi Sydhen toori,
Jumalan keskyt ja mielen
iotca taidhat Somen kielen.
Laki se sielun hirmutta

mutt Cristus sen tas lohdutta,
Lue sijs hyue Lapsi teste
alcu oppi ilman este.
Nijte muista Elemes aina
nin Jesus sinun Armons laina.

(Opi nyt vanha ja nuori
joilla ompii sydän tuore,
Jumalan käskyt ja mielen,
jotka taidat suomen kielen.
Laki se sielun hirmuttaa,
mut Kristus sen taas lohduttaa.
Lue siis, hyvä lapsi tästä
alkuoppi ilman estettä.
Niitä muista elämässä aina,
Niin Jeesus sinun armonsa lainaa.)

Suomen kansalliskirjallisuuden
vaiheet

J. W. Juvelius

Otto Manninen

Kaikkein huomattavimpia suomalaisia runoilijoita on Otto Manninen, (syntynyt 1872 maanviljelijän poikana Kangasniemellä, fil. kand., yliopistonlehtori, raamatunsuomennostekomitean kielentarkastaja). Hän on julkaissut neljä kokoelmaa suppeasäkeisiä, taiteellisen viimeisteltyjä ja sointuvia lyyrillisiä runoja, joiden perussävynä on vieno kaihomieliisyys, aiheina yksinäisen haaveilijan menneet ilot ja surut, muistot ja toiveet, mutta usein myös velvoitus aatteelliseen taisteluun paremman ihmisyyden puolesta ja kiitollisuus elämän hyvistä antimista. Sen ohessa hän on mestarillisena suomentajana ja mitä erilaisimpien runomittojen loisteliaana käyttäjänä kehittänyt runokieltämme. Hänen suomennoksistaan on ennen muita mainittava Ilias ja Odysseia, joiden liittämistä suomalaiseen kirjallisuuteen on katsottava kirjalliseksi merkkitaupaukseksi. Lisäksi hän on suomentanut mm. Runebergiä, Topeliusta, Goetheä, Heinea, Molièreä, Ibseniä ja Petöfiä.

Mitä - missä - milloin
Kansalaisen vuosikirja 1958

Suomen historia
Taloudellinen kehitys

Suomen kansan elintason kohoaminen johtuu teollisuustuotannon noususta, maa- ja metsätalouden kehityksestä sekä laajentuneesta ulkomaankaupasta. Kehitys ei tosin ole ollut yhtäjaksoinen, vaan siinä on ollut monia takaiskujakin. Rahan arvon vaihtelu on aiheuttanut talouselämään sekaannusta sekä huonontanut säästäjien ja palkannauttijain asemaa. Sekä I että II maailmansodan aikana tapahtuneet inflaatiot alensivat rahan arvon kummallakin kertaa vähempään kuin kymmenenteen osaan.

I maailmansota toi mukanaan elintarvikkeitten puutteen, sillä Suomi ei ollut lähellekään omavarainen ja kauppasuhteet katkesivat sekä länteen että itään. V. 1918 tuonti oli tuskin puolta edellisen vuoden tuonnista. Tästä syystä pyrittiin 1920- ja 1930-luvuilla mahdollisimman suureen omavaraisuuteen, ja viljan omavaraisuus olikin 1930-luvun loppupuolella 85-90%. Ulkomaisten lannoitusaineiden puute aiheutti kuitenkin toisen sodan aikana kipeän vähennyksen viljasadossa. II maailmansodan aikainen kansanhuoltoministeriö pystyi jakamaan elintarvikkeet ja muut hyödykkeet tasaisemmin kuin I maailmansodan jälkeinen elintarvikeministeriö, mutta Suomen syrjäisen ja pohjoisen aseman takia oltiin puutteelle nopeasti alttiita...

1920-luvun loppupuolella Suomessa elettiin kiihtyneen yritteliäisyyden aikaa, etenkin laajennettiin teollisuutta ja rakennettiin. Vuosikymmenen vaihteessa tapahtui takaisku, kun yleismaailmallinen pulakausi levisi Suomeen, ja täällä oli siihen omiakin syitä. Suurten sijoitusten takia oli käytetty pankkiluottoa ylettömästi ja oli lisätty teollisuutta, joka valmistaa tuotantohyödykkeitä, siis kone- ja rakennusteollisuutta ym. Rahan loppuessa pankeista yrittäjät joutuivat vaikeuksiin ja monet uudet teollisuusyritykset oli lopetettava. Siitä oli seurauksena sekä työttömyyttä että vaikeuksia läheisillä teollisuuden aloilla. Myös vienti joutui vaikeuksiin. V. 1928 oli lisäksi ollut huono sato, joka oli huonontanut maatalousväestön asemaa. Romahdus koski kaikkia kansalaispiirejä.

Suomessa pula-ajasta selvittiin kuitenkin verrattain nopeasti, ja 1930-luvun lopulla oli maassa elintaso, jollaista täällä tuskin koskaan oli koettu. Vuosina 1918-1939 näyttää reaalin kansantulo kohonneen jokseenkin kaksinkertaiseksi.

Useiden hyvien vuosien hemmottelema kansa joutui v. 1939 sotaan, joka koetteli sitä sekä henkisesti että aineellisesti melkein yli-inhimillisesti. Suuri osa maan parasta työvoimaa oli rintamalla, raaka-aineesta oli puute, ja aseet nielivät sen, mitä olisi muuten voitu käyttää kulutukseen. Lisäksi Suomi menetti sodissa tärkeitä viljelys- ja teollisuusalueita, ja joutui vuosina 1944-1952 sodan, puutteen ja mielenmasennuksen uuvuttamana tuottamaan sotakorvauksena tavaramäärän, joka on suunnilleen yhtä suuri kuin Suomen vuotuinen tuonti tai vienti ja 2/5 teollisuuden vuotuisesta tuotannosta 1952. Sodan seurauksena oli myös uusi inflaatio, joka on alentanut markan arvoa elinkustannusten osalta 1/12 osaan ja tukkuhintojen osalta 1/18 osaan. Seuraukset olivat samat kuin I maailmansodan jälkeen: säästäjät ja eläkkeennauttijat kärsivät, velalliset ja kiinteistönomistajat hyötyivät.

Perinteen parissa

Tutkielmia kansanrunoustieteen alalta

Toimittanut Toivo Vuorela

Jouko Hautala

Suomen kansan hengenperinnön kansalliskokoelma

Suomalaisen Kirjallisuuden Seura on aikojen kuluessa yhä uudelleen saanut todeta, että sen ponnistelut ja uhraukset kansanrunousarkiston keräämiseksi, ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi eivät ole tapahtuneet turhaan. Kansanrunoudentutkimus on Suomessa aina ollut suosittu ja harrastettu tieteen ala, jolla on ollut kaus sen oman piirin ulkopuolelle ulottuva merkitys, eikä kansanrunousarkisto suinkaan ole ollut vain kuollut museo-kokoelma, vaan se on ollut ahkerassa ja tehokkaassa käytössä. Suomalaiset kansanrunoudentutkijat ovat työskennelleet kansanrunouskokoelmien ja niiden yhteydessä olevan kirjaston parissa; kummastakin on jatkuvasti lähetetty lainoja myös muilla maamme paikkakunnilla olevissa julkisissa kirjastoissa käytettäväksi. Kansanrunousarkisto on mahdollisuuksiensa mukaan myös

palvellut ja edelleenkin palvelee ulkomaalaisia tutkijoita toimittamalla heille heidän pyytimiään tietoja, kopioita, mikrofilmejä, ääninauhojen jäljennöksiä jne. ja ulkomaalaiset tiedemiehet ovat olleet siellä usein nähtyjä vieraita.

Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kansanrunousarkiston toiminta on aina ollut kiinteässä yhteydessä Helsingin yliopistossa harjoitetun suomalaisen ja vertailevan kansanrunouden tutkimuksen opetuksen kanssa. Kansanrunoudentutkimus itsenäisenä oppiaineena on yliopistossamme ollut edustettuna vuodesta 1888 saakka, jolloin Kaarle Krohn nimitettiin sen dosentiksi. Hänestä tuli vuonna 1898 sen ylimääräinen professori, ja kun virka vuonna 1908 vakinaistettiin, hänestä tuli tämän ensimmäinen haltija. Kansanrunousarkiston johdossa olleet miehet ovat säännöllisesti samalla olleet yliopiston opettajia. Erityisesti viimeksi kuluneen vuosikymmenen aikana kansanrunoustieteen yliopistollinen opetus on yhä enemmän ja enemmän keskittynyt arkiston suojiin. Yliopiston palkkaaman suomalaisen ja vertailevan kansanrunoudentutkimuksen professorin assistentin toimipaikkana on juuri kansanrunousarkisto, ja hänen pääasiallisena tehtävänä on opiskelijoiden sen kokoelmia hyväksi käyttäen suorittamien harjoitustöiden ja tutkimustehtävien ohjaaminen. Demonstraatiomahdollisuuksien takia on myös aineen seminaariopetus järjestetty tapahtumaan arkistossa, jonne on sitä varten sisustettu erityinen huoneisto. Opiskelijoitten kirjoittamat tutkielmat liitetään omana sarjanaan arkiston kokoelmiin ja luetteloidaan, niin että heidän työnsä tulokset jäävät sekä uusien opiskelijapolvien että tutkijoiden käytettäväksi.

Suomalaisia puheita
Koonnut Tauno Karilas

Paavo Kastari

Sydämeni kuningattarelle

Kyynikot väittävät, että ainoa todellinen ilo on vahingonilo. Kun te nyt kaikki näytätte varsin iloisilta meidän ympärillämme, voi se kenties johtua siitäkin, että ajattelette, että menipäs viisaskin vipuhun. Mutta tässä tapauksessa me, vaimoni ja minä, toivomme ja uskomme ja käsitämme, että syy teidän iloonne

on kuitenkin aivan toisaalla. Me tietysti ymmärrämme vallan hyvin, että teidän kohdallanne helpotuksen huokaus on ollut yhtä syvä kuin on ollut suuri se kivi, joka nyt on vierinyt pois teidän sydämeltänne. Herra on todella laskenut palvelijansa rauhaan, kun te nyt vihdoinkin olette päässeet vapaaksi suuresta murheesta: toisaalta Irma Parmalan ja toisaalta Paavo Kastarin naittamisesta. Me puolestamme vilpittömästi onnittelemme teitä.

Ja kyllähän se nyt on aikamoinen järkälä pudonnut meidänkin sydämeltämme. Vaikka meidän tuttavuutemme on peräisin jo 13 vuoden takaa, muuttui rakkaus, joka oli ollutkin vain varsin oikuttelevia vihuripuuskia, yhtäkkiä aivan äskettäin todelliseksi hirmumyrskyksi, joka nyt runsaan kuukauden verran on pitänyt meitä niin käsissään, että siihen on ollut vähällä suorastaan läikähtyä. Asian laita on nimittäin niin — näin meidän kesken sanoen —, että meille tuli pakkonaiminen. Yhtenä syynä siihen oli vormupukuinen poliisi, joka tasan kuukausi sitten ilmestyi asuntooni ottaakseen selkoa, eikö sinne ehkä voisi sijoittaa naimisiin menneen asuntoverini tilalle perhettä alivuokralaiseksi. Vuokrasäännöstelyn aikakaudella se ratkaisi asian: häitä ei voitu enää lykätä aikomallamme tavalla edes kesäksi. Vauhti kohosi tämän johdosta niin myrskyisäksi, että minun onneani lisää nyt tavattomasti se, että Irma on tästä hullunmyllystä terveenä ja eheänä selvinnyt tähän tilaisuuteen....

Rakas Täti!

Kiitollisuuttani Irmasta en minä osaa sanoiksi pukea. Omistamastanne kolmesta miljoonasta Te olette nyt antanut minulle viimeisen, kuten itse olette tahtonut sanoa. Mutta minä tiedän, että Te olette antanut paljon enemmän. Te olette luovuttanut minulle rukoustenne lapsen. Tämä viimeinen, nuorin kolmesta tyttärestänne on pitkät ajat ollut Teidän elämänne koko sisältö. Minä en voi Teitä kiittää enkä kaipauksessanne lohduttaa muutoin kuin sillä ainoalla vakuutuksella, että Irma on nyt minulle kaikki kaikessa, hän on nyt minun elämäni koko sisältö. Tahtoisin helpottaa Teille eron tuskaa johdattamalla mieleenne suloisen muistikuvan: Irma on nyt minulle sitä, mitä Te itse olitte nelisenkymmentä vuotta sitten Toivo Brummerille....

Minun isäni, joka heikon terveytensä vuoksi ei ole voinut tehdä vaivalloista matkaa tänne, on pyytänyt minut lausumaan Sinut, Irma, tässä tilaisuudessa tervetulleeksi sukuun. Poissa olevana hän on koko sydämeästään hengessä mukana. Hän on toimittanut meille lahjan, jonka minä tahdon sen symbolisen merkityksen vuoksi mainita kaikkien niiden suurenmoisten lahjojen joukosta, joista olemme sukulaisillemme ja ystävillemme kiitollisia. Isäni lahja on tämä Wille Wallgrenin veistämä pronssinen kukkamaljakkko, jonka ympärille tyttö ja poika ovat siroasti kiertyneet. Sen nimi on "Onnelliset." Isäni toivoo, että me niin onnellisina, kuin olemme nykyisin, pysyisimme elämämme loppuun asti.

Enkä minä puolestani sitä lainkaan epäile. Sillä Sinä, Irma, olet kuitenkin minulle kallisarvoisin kaikista lahjoista. Tarina Sinun suvussasi kuulemma kertoo, että suonissasi virtaisi kuninkaallista verta muinaisilta Norjan tuntureilta. Mene ja tiedä, se voi olla vain tarua. Mutta yhden asian tiedän ja tunnen eläväksi totuudeksi. Minulle Sinä olet kuningatar. Minä haluan juoda maljani pohjaan sydämeni kuningattaren kunniaksi ja toivon, että kaikki läsnäolijat siihen yhtyvät.

Saunaopas

H. J. Viherjuuri

Saunan käyttö ennen vanhaan

Suomalaisia lähteitä

Suomalaisen saunan ikä arvioidaan yli tuhanneksi, lähes kahdeksi tuhanneksi vuodeksi. Kirjallisia suomalaisia lähteitä saunoista ja saunankäyttötavoista on olemassa vasta 1500-luvun puolivälistä lähtien jolloin ensimmäiset painetut suomalaiset kirjat ilmestyivät. Painetun suomalaisen kirjallisuuden perustajan Mikael Agricolan (n. 1508 — 1557) v. 1544 ilmestyneessä Rucouskiriassa, jota "kuluttavat kaikkien suomalaisten kädet joka päivä," oli alussa kalenteriosa, jossa annettiin mm. terveydenhoito-ohjeita. Niissä suositellaan saunassakäyntiä hyvänä tapana melkein kautta koko vuoden.

Vanhimmassa kansanrunoudessa tavattavat saunan maininnat todistavat saunankäytön olleen yleistä jo kauan ennen

uuden ajan alkua. Keskiajan suomalaisen elämä yhdistyi hyvin läheisesti saunaan. Siellä käytiin peseytymässä ja puhdistumassa, siellä valmistauduttiin suuria juhlia vastaanottamaan, siellä käytiin kylpemässä ennen häitä. Saunassa parannettiin kivut ja sairaudet. "Jollei viina, terva ja sauna auta — on tauti kuolemaksi," on vanha suomalainen sananparsi, jonka jokainen suomalainen vieläkin tuntee. Mutta saunaan käytiin myös synnytyspaikkana, ja siellä ummisti moni vanhus silmänsä ikuiseen uneen. Vielä nytkin on moni maalla asuvista suomalaisista nähnyt ensi kerran päivänvalon saunassa. Kansalliseepoksessamme Kalevalassa on useita kuvauksia saunan käytöstä. Kalevalan sankarit olivat suuria saunamiehiä.

Saunaan ja saunomistapoihin liittyi myös paljon erilaisia uskomuksia ja taikoja. Tuli on vanhojen suomalaistenkin uskomuksien mukaan taivaasta tullutta ja siksi pyhää. Kotiliesi ja saunan kiuas olivat suomalaisten pyhän tulen alttareita. Sauna oli vainajienkin palvontapaikka. Vainajien oletettiin mielellään tulevan kuolemansakin jälkeen niin mieluisaan paikkaan kuin sauna on. Sauna lämmitettiin valiopuilla ja sitten siellä ajettiin eri menoin ja loitsuin ruumiista pois kaikki taudit ja pahat. Saunassa saatiin myös lempenasiat oikealle tollalle. Löylyn heittoa pitävät jotkut uhritoimituksen luonteisena, ja itse sana löyly, joka merkitsee kiukaasta lähtevää höyryä, on alkuaan merkinnyt henkeä, vieläpä elämää. Löylysanana vastaa useissa suomen sukukielissä, mm. ostjakissa sana lil, joka merkitsee sielua. "Saunassa pitää olla kuin kirkossa," sanoo vanha suomalainen sananlasku. Saunassa ei saanut meluta, ei puhua sopimattomia, ei viheltää. Sieltä oli kaikki paha karkoitettu.

Tämä korkea käsitys saunan pyhydestä osaltaan vaikutti siihen, ettei suomalainen sauna muuttunut siksi aistillisuuden ja epäsiiveillisyyden harjoituspaikaksi ja aiheuttajaksi, jonka vuoksi saunat länsi- ja keski-Euroopassa 1600-luvulla kiellettiin ja sen jälkeen hävisivät kokonaan. Siksi on se tapa, että miehet ja naiset käyvät yht'aikaa saunassa, säilynyt aivan meidän päiviimme saakka, vaikkakin se nykyään on jo sangen harvinaista. Kylvettäjät yleisissä saunoissa ovat nykyään yhä yksinomaan naisia - tapa, joka ulkomaalaisia on jo vuosisatoja ihmetellyt.

Kuusi tusinaa valikoituja juttuja
Olli

Huippukykytarjoilu

I

Oman arvionsa mukaan herra Alamuoto oli istunut ja odottanut n. 5000 tuntia.

Istunut ja odottanut ravintolapöydän ääressä tilaamaansa annosta. Salametsästäjänpihviä.

Soitti tarjoilijaa. Tai oikeastaan kelloa, jotta tarjoilija tulisi.

Tarjoilija ei tullut.

Alamuoto soitti, odotti. Odotti, soitti.

Ei ketään.

II

Odotti turhaan koko tämänkin luvun ajan.

III

Soitti odot...ahah, jo ilmestyi tarjoilija! Ilmestyi 35 senttimetrin tuntinopeudella.

"Aivan heti," sanoi tarjoilija.

Ja katosi.

Alamuoto odotti. Soitti. Ei mitään.

Alamuoto tempasi pöydältä lampun ja paiskasi sen permantoon. Hilihiliräiskis!

Paikalle ilmestyi silmänräpäyksessä ravintolan koko henkilökunta, hovimestarit ja isäntä.

"Hyvät herrat ja naiset," sanoi Alamuoto. "Kerran ollesani vielä nuori istuuduin tämän pöydän ääreen ja tilasin salametsästäjän pihvin. Nyt olen jo vanha, murtunut mies, mutta pihviä ei ole kuulunut. Luuletteko, että on toivoa sen saapumisesta ennenkuin kuolen vanhuudenheikkouteen? Pihvin on siinä tapauksessa tultava pian, sillä tuskin jaksan odottaa enää 40 vuotta kauemmin. Kukaties vain 39 vuotta."

Henkilökunta, hovimestarit, isäntä:

"Tulee aivan heti."

IV

Ei tullut aivan heti.

Alamuoto odotti. Soitti. Odotti.

Sai hyperpyroksaalisen raivokohtauksen.

V

Seuraavalla viikolla ravintolan isäntä saapui herra Alamuodon kotiin.

"Ikävää, että vieraani saavat," sanoi hän ja esitti laskun särjetystä irtaimistosta, "raivokohtauksia. Tunnustan, että tarjoilu ravintolassani todella on ollut hieman hidasta. Mutta nyt tulee olemaan toisin. Olen hankkinut kauttaaltaan uuden henkilökunnan. Olen pestannut palvelukseeni maan parhaita huippukykyjä. Pikajuoksijoita, kolmiloikkaajia ynnä muita. Saattepa nähdä! Tervetuloa pihville.

VI

Alamuoto sitten kerran menikin. Tilasi salametsästäjänpihvin. Odotti.

Odotti. Soitti. Odotti.

Sitten seurasi aivan sitä samaa, mikä on kerrottu luvuissa I ja II. Ja myös se, mikä on kerrottu luvussa III aina siihen kohtaan saakka, missä Alamuoto paiskaa permantoon pöytälampun.

Siis: Hilihiliräiskis!

Paikalle ilmestyi ravintolan isäntä. Yksin.

"No!", huusi Alamuoto. "Kaikki ennallaan! Salametsästäjän pihvi ei nytkään tule tällä vuosisadalla!"

"Oh," sanoi isäntä. "Koettakaa suhtautua ymmärtäväisesti. Tarjoilija on 60 metrin pikajuoksun maailmanmestari. Hän on nyt juuri aivan huippukunnossa. Hän on nyt niin herkässä vireessä, että hän ei mitenkään voi ottaa askeltakaan. Joutuisi heti ylikuntoon. Hänet on kannettava paareilla paikasta toiseen. Sen vuoksi hieman viipyy. Hovimestarin, joka on kolmiloikan ennätysmies, täytyy varoa akilleenjännettään, se vaatii nyt pitkällään makaamista höyhenpatjalla. Moukarimestarin, jonka olisi nuijittava pihvi, täytyy sitä ennen hierotattaa käsivarttaan 3 tuntia, muuten menee kunto. Mutta alitarjoilija,

maratonjuoksijahuippu kyllä hoitaa pihvinne, jos on kiire. Jotta kunto ei häviäisi näin oudon lyhyellä taipaleella, hänen ensin täytyy verrytellä parikymmentä kilometriä... Tulee aivan heti!"

Niinkuin tulikin. Nimittäin Alamuodolle hyperpyroksaalinen raivokohtaus.

Mitä - missä - milloin
Kansalaisen vuosikirja 1957

Mäenlaskutyylin vaiheita

Antti Hyvärisen ja Aulis Kallakorven kaksoisvoitto Cortinan talviolympialaisten erikoismäenlaskukilpailuissa kruunasi loisteliaasti Suomen hiihtourheilun tavallaan vielä uuden aluevaltauksen. Norjalaisten ylivoimaisuus mäenlaskussa on muuttaman vuoden kuluessa vaihtunut yllättävän nopeasti ja melko täydellisesti suomalaisten ylivoimaisuudeksi. Suomen mäenlaskijoista puhutaan nyt kaikkialla maailmassa. Heidän suorituksensa ovat kenties tunnetumpia kuin kauan mainetta niittäneiden Suomen pituushiihtäjien.

Suomalaisten mäenlaskijain erityisenä tunnusmerkkinä mainittakoon uusi ns. aerodynaaminen tyyli. Se ei ole kuitenkaan Suomessa tehty mullistava keksintö, vaan pitkällisen kehityksen tulos, sovellutus, jossa aikaisemmat kokemukset on oivallisesti yhdistetty uusiin rohkeisiin näkökohtiin. Tapahtuneesta vallansierrosta huolimatta on syytä muistaa, että mäenlasku-urheilun syntymämaa on Norja, joka sen kehityksessä on myös tehnyt uraa uurtavaa työtä. Innostuksen saamatta alkuun juuri muualla Euroopassa laajemmalti jalansijaa, lujitti Norja otettaan tätä urheilumuotoa kohtaan ja hallitsi suvereenisesti niin kilpailuja kuin neuvottelupöytiäkin kansainvälisissä koskeuksissa.

1930-luvulla rakennettiin jo Suomessakin useita mäkiä eri puolille maata ja täälläkin esiintyi muutamia kansainvälisestikin nimekkäitä mäenlaskijoita. Kilpailumatkat Keski-Euroopan suuriin mäkiin toivat ensimmäistä tuntua aerodynamiikasta ja 1930-luku viitoittikin selvästi mäenlaskun kehitykseen uuden suuntauksen, joka oli suoranainen seuraus mäkirakennelmien kehityksestä.

Suomalaiset omaksuivat uuden tyyli-suuntauksen alkeet nopeammin kuin norjalaiset, joilla yhä säilyi heille ominainen taittonojainen ilmalennon asento. Tämä oli omiaan hidastuttamaan kehitystä kaikkienkin osalta, olivathan norjalaiset mäenlaskussa yhä esimerkkinä.

Ennakkoluulottomuuttaan ja rohkeita otteitaan saavat suomalaiset kiittää siitä, että nk. suomalaistyylin läpimurto sotien jälkeisten "routavuosien" mentyä oli tapahtunut tosiasia.

Mitä on sitten lyhyesti aerodynaaminen tyyli? Absoluuttisen aerodynaamisen tyylin ilmalennon joka vaiheessa on vastaan vaikuttavalla ilmapirralla 100-prosenttisesti edullinen vaikutus. Ei ole selvitetty, onko suomalaisessa tyyliässä kaikki em. ominaisuudet, mutta joka tapauksessa suomalaistyyli on lähinnä absoluuttista aerodynaamista tyyliä.

Vedenjakajalla naispappeus-
kysymyksessä

Heikki Koskeniemi

IV. Nainen ja Uuden Liiton virka

On täysi syy uskoa, että maassamme ei sentään ole kysymys niin yleisestä tietoisesta Jumalan sanan yläpuolelle asettumisesta kuin naispappeudesta virinneen keskustelun perusteella voisi luulla. Asia ei vain ole tullut vielä riittävästi asetetuksi oikeaan valaistukseen. On hyvä, ettei näissä oloissa ole vielä tehty mitään hätäkohtia ratkaisua. Koko kysymyshän on meillä virinnyt - jollei oteta lukuun muista maista tulleita vaikutteita - varsin epäoleellisesta aiheesta, nimittäin naisteologien valmistuksesta, jota meillä on jatkunut jo kauan. Naisen antautuminen jumaluusopillisiin opintoihin ei ollenkaan alkanut määrätietoisesti eikä mistään pakottavasta tarpeesta. Se oli johdonmukainen seuraus akateemisten opintojen yleisestä avautumisesta naiselle. Oli luonnollista, että naisia hakeutui kaikille opinaloille, kun kerran ovi oli avattu. Näin hankittu jumaluusopillinen koulutus on ollut tarkoituksenmukainen ainoastaan niiden naisten kohdalla, joista on tullut uskonnonopettajia oppikouluihin. Muihin tehtäviin heitä on voitu sijoittaa vain vähän eikä heidän valmistuksensaakaan ole täysin vastannut heidän tehtäviään. Näissä oloissa ei ole ihmeteltävää,

että on jouduttu kyselemään naispappeuden mahdollisuuksia. Samalla kun tämä kysymys toivottavasti ratkeaa Jumalan tahdon mukaisesti on edessämme uusi kysymys siitä, miten voisimme käyttää seurakunnissamme hyväksi naisten alttiutta palvelemiseen ja heidän kykeneväisyyttänsä moniin tehtäviin.

Pappeuden ohella on kirkossa alusta alkaen ollut tilaa monille muille viroille aina erilaisten armolahjojen mukaan. Sellaisilla on oikeutuksensa inhimillisen säätämysten nojalla. Apostolien aikana tiedämme naisten palvelleen erilaisissa siunausta tuottavissa hengellisissä tehtävissä. Tällainen toiminta on meidän päiviemme kirkossa erittäin kehittymätöntä ja suuret mahdollisuudet siunaukselliseen toimintaan odottavat niitä, jotka tahtovat omistaa voimansa sellaiseen palvelukseen hengellisessä työssä, jos vain siihen valmistetaan tilaisuus järjestetyn viran muodossa. Pappeuden, kirkon "isällisen viran" rinnalla, on hyvinkin tilaa sitä täydentävälle "äidilliselle viralle." Kuitenkin on visusti varottava, ettei pappeuden ja naisviran raja käy epäselväksi, toisin sanoen, ettei naisvirkaan missään tapauksessa sekoiteta julkista opetusta ja julistusta. Erikoisesti on huomattava, että sakramenttien hoitamien on nimenomaan pappisvirkaan kuuluva tehtävä, tapahtuipa se sitten kirkon alttarilla tai sairausvuoteella, vankilassa tai missä hyvänsä. Eivät paikka tai läsnäolevien lukumäärä muuta jumalanpalveluksen luonnetta. Se, joka Herran ehtoollisen toimittaa, voi tehdä tämän vain sen nojalla, että hänelle on uskottu pappeus kirkossa. Mahdotonta on näin ollen ajatella, että sakramenteja annettaisiin naisviran käsiin ilman että tällöin oltaisiin toteuttamassa naispappeutta, jonka Herran sana kielteä.

Uusi Suomi
Perjantaina,
huhtikuun 10 pnä 1959

Burg-vierailun kirjailija

Burgteatterin gala-ilta tänään tuo parrasvaloihin vuosisadan vaihteen wieniläisen kirjailijan Hugo von Hofmannsthalin, jonka runoudessa on samaa saksalaisitalialaisesta sekoituksesta

nousevaa kielellistä loistoa ja säteilyä kuin Brentanolla, vain vielä värikkäämpänä ja rikkaampana.

Hofmannsthal oli Wienin kasvatti samalla tavoin kuin Schnitzlerkin. Hän kasvoi Tonavan monarkian viimeisillä vuosikymmenillä rikkaassa, kosmopoliittisessa, yltäkyläisessä Wienissä, sai parhaan humanistisen sivistyksen Wienin yliopistossa ja väitteli tohtoriksi.

Hän edustaa aikaisen kypsyyden ja nuoren nerokkuuden puhtainta tyyppiä. 17-vuotiaana hän lukee Hermann Bahrille ja Schnitzlerille ensimmäisen yksinäytöksisen näytelmänsä, Bahr kirjoittaa hänestä laajan esittelyn ja niin on tämä moderni älymystöön kuuluva nuori "Loris" — hänen nimimerkkinsä — tuotu kirjalliseen maailmaan, jonka päämaja on Café Grienssteidl.

Mutta hänen runoudessaan kuuluu vielä vanhan kadonneen Itävallan ääni. Hofmannsthalin nimeä ei ole turhaan sidottu viimeiseen suureen wieniläiseen oopperaan "Rosenkavalier," johon hän kirjoitti libreton, sillä hänen romanttinen runomaailmansa nousee kahden elementin, barokin ja musiikin, pohjalta.

Tietoinen ja selvä käänne komediaan tapahtuu Hofmannsthalilla vasta sangen kypsässä iässä. Niitä ei kuitenkaan voi pitää sivutuotteina, sillä hänen koottujen teostensa sarjaan sisältyy neljä nidettä huvinäytelmiä neljän proosa- ja draamaniteen rinnalla. Ne muodostavat hänen tuotannossaan oman ja yhtä itenäisen ja tärkeän linjan kuin hänen tragediansa.

Hofmannsthalin huvinäytelmät eivät liity vain aiheeltaan kiinteästi yhteen, vaan myöskin selvät yhteiset juonteet ovat todettavissa hänen tragedioittensa ja komedioittensa välillä. Hänen varhaisissa lyyrillisissä draamoissaan on selviä huvinäytelmän piirteitä ja tarvitaan vain pieni käänne, toinen valaistus, ja traagiset henkilöt muuttuvat koomillisiksi.

"Lahjomaton," Burgin vierailuohjelma, on samalla tavoin kuin sen rinnakkaisnäytelmä "Der Schwierige," Hofmannsthalin suurin komedia, viimeinen seurapiirillinen dokumentti Wienin suurelta ajalta. Mutta se on samalla hienon ihmistuntijan, oman elämänpiirinsä tuntijan ja hienosti nyansoivan kielen taitajan kirjoittama komedia, joka koostuu pienen, kevyen, melkein pä bagatellimaisen juonen ympärille ihmeen taidokkaasti ja värikylläisesti sommitelluksi elämäkuvaksi. Samalla se on näytelmä, jonka atmosfäärin vain wieniläiset pystyvät

elävöittämään — niin paljon on siinä vivahduksia ihmissuh-teissa, sanonnassa, äänenpainossa, jotka ovat vain heidän hallinnassaan.

Fysiikka lukioluokkia varten I

V. J. Kallio - Urpo Kuuskoski

Aineen sisäinen rakenne

Aineen sisäiseen rakenteeseen olemme jo tutustuneet kemiassa. Nykyisin vallitsevan käsityksen mukaan koostuu aine pienistä osasista, molekyyleistä, jotka sijaitsevat tietyn väli-matkan päässä toisistaan. Kun oletamme aineen rakenteen tällaiseksi, niin voimme paljon helpommin ymmärtää monet ilmiöt, jotka olisivat vaikeasti käsitettäviä, jos olettaisimme aineen täydelleen täyttävän sen tilan, missä se on. Molekyylit ovat hyvin pieniä. Siitä huolimatta on usealla eri tavalla voitu laskea niiden massa. Nykyään tunnetaan n. 440 000 eri ainetta, joilla on erilaiset molekyylit.

Molekyylit ovat vuorostaan rakentuneet atomeista, niinkuin kemiassa on opetettu. Nykyään tunnetaan 98 alkuainetta, joilla on erilaiset atomit. Muutamia niistä ei ole tavattu luonnossa, mutta niitä on onnistuttu keinoitekoisesti valmistamaan. Esim. vesimolekyylissä on 2 vetyatomiä ja 1 happiatomi. Vety- ja happimolekyylissä on 2 atomia, mutta argonimolekyylissä on vain yksi argoniatomi.

Alkuaineiden massoja verrataan toisiinsa niiden suhteel-lisilla atomipainoilla. On havaittu, että samalla alkuaineella voi olla eripainoisia atomeja, ns. isotooppeja. Niinpä on olemassa kahta lajia klooria, joiden atomipainot ovat 35 ja 37. Ne ovat luonnossa sekoittuneet sellaisessa vakinaisessa suh-teessa toisiinsa, että seoksen atomipainoksi tulee 35.46. Ha-pen atomipaino on 16, joka on samalla perustana toisia atomi-painoja määrättäessä. On havaittu, että sitäkin on kolme eri isotooppia, joiden atomipainot ovat 16, 17 ja 18. Samoin on löydetty kolme eri vetyisotooppia, joilla on seuraavat nimet ja atomipainot: protium 1, deuterium 2 ja tritium 3. Keskimäärin on vedyn atomipaino luonnossa noin 1.008....

Nykyään, autojen ja lentokoneiden aikakaudella, on väliai-neen vastuksella elämässämme yhä suurempi osa. Sen

noudattamia lakeja voidaan tutkia tuulikanavan avulla. Siinä on sähkömoottorin avulla liikkuva potkuri, joka panee ilman virtaamaan, sekä laite, joka suuntaa ilmavirtauksen tasaiseksi. Ilmavirtaukseen voidaan asettaa erilaisia esineitä, ja mitata kirjevaa'an tapaisen vipulaitteen avulla väliaineen vastus F . Ensimmäisessä koesarjassa voidaan vastusesineinä käyttää pyöreitä levyjä, joiden pinta-ala A vaihtelee $1\text{cm}^2 - 5\text{cm}^2$. Ilmanvastusten mittaamisen jälkeen voidaan laskea osamäärän $F:A$ arvot. Koska osamäärä tulee saamaan kaikissa tapauksis-sa melkein samanlaisen arvon, päättelemme väliaineen vastuk-sen olevan suoraan verrannollisen vastusaineen poikkipinta-alaan.

Toiseksi tutkimme ilmavirtauksen nopeuden tai vastaavasti kappaleen nopeuden vaikutusta vastukseen. Otamme suurimman levyn ja liittämällä sähköjohtoon sopivan lisävastuksen muu-tamme ilmavirtauksen nopeuden puolta pienemmäksi. Silloin vastus tulee neljäsosaksi entisestä. Jos taas sopivalla lisävas-tuksella pienennämme nopeuden kolmasosaksi, tulee vastus yhdeksäsosaksi. Tästä päättelemme väliaineen vastuksen ole-van verrannollisen nopeuden neliöön.

Vielä riippuu vastus kappaleen muodosta. Jos asetamme tuulikanavaan eri muotoisia kappaleita, joilla on sama poikki-pinta-ala (5cm^2), vastus on niille hyvinkin erilainen. Pienin se on kappaleella, jonka etupää on puolipallon muotoinen ja peräosa taas kartion muotoinen. Erikoisen suuri vastus on sellaisella kappaleella, joka on onton puolipallon muotoinen. Tähän perustuu laskuvarjon käyttö. Avautuessaan varjo muo-dostuu puolipalloksi ja näin ollen se jarruttaa erikoisen suu-resti putoavaa liikettä. Tavallisen laskuvarjon laskunopeus on 5m/s .

Värähdys- ja aaltoliike

Jos kappale poikkeutetaan vakavasta tasapainoasemasta ja jätetään itsekseen eikä poikkeus ole kovin suuri, se palaa uudel-leen tasapainoasemaansa. Mutta tullessaan tasapainoasemaan sillä on liike-energiaa, jonka vuoksi kappale jatkaa matkaansa toiseen ääriasentoon palatakseen taas sieltä takaisin. Näin kappale heilahtelee tasapainoasemansa kummallekin puolen; kappale on joutunut värähdysliikkeeseen. Poikittainen väräh-dysliike syntyy, jos esim. ruuvipenkkiin kiinnitetyn teräsjouren

toista päästä poikkeutetaan. Pitkittäinen taas syntyy, jos kierjouseen ripustettu esine pannaan heilahtelemaan pystysuorassa suunnassa. Tavallisesti tasapainoasemaan pakottavaa ja siihen suuntautuvaa voimaa voidaan pitää suoraan verrannollisena poikkeuksen suuruuteen, jolloin värähdysliikkeen sanotaan olevan harmonista.

Suomen kuvalehti

N:o 22, 1959

Isänmaan gangsterit

Meidät tunnettiin ennen suuressa lännessä kansana, jolla oli sisua, sauna, Nurmi ja Sibelius ja joka maksoi sääntillisesti velkansa. Mutta nyt alkavat nämäkin käsitteet rapistua ja tilalle on tulemassa kokonaan toisenlaisia, meitä hyvin vähän mairittelevia.

Eräskin amerikkalainen uutistoimisto vastikään kertoi suurelle lukijakunnalleen, miten täällä rahapajan johtaja oli lyöttänyt väärää rahaa, miten entisen ministerin ja pankinjohdajan rehellisyyttä puntaroidaan, miten julkisuuden henkilöt ovat sekaantuneet tunnettuun rakennusskandaaliin ja miten Mannerheimin nimeä kantavan järjestön — jota Amerikastakin käsin on avustettu — kassanhoitaja on syytettynä kavalluksesta. Uutinen toteaa, että joukko tunnettuja kansalaisia on siten saanut epäilyttävissä yhteyksissä nimensä lehtiin sekä lopuksi kysyy, mitä oikein on tapahtunut suomalaisten moraalille? Mitä on tapahtunut tälle ennen kovasti työtä tekeväälle kansalle, jonka on ollut vaikea nukkua yötään, jos sillä on ollut velkoja?

Tätä samaa sopii kysyä muidenkin. Valitettavasti uutisen yksityiskohdat olivat oikeat, eikä niitä näin ollen voida kiistää. Ja paljon muutakin epäedullista olisi uutistoimisto voinut meistä kertoa, mutta jätti sen ainakin tuossa yhteydessä tekemättä.

Eikä mainettamme Amerikassa paranna sekään, että siellä Ruotsia pidetään epäsiiveellisuuden pesäpaikkana pohjolassa. Epäsiiveellinen Ruotsi ja sen naapuri, epärehellinen Suomi, mikä kelpo aisapari!

Suomalaisten moraaliksi kärsii nyt ulkomailla erittäin pahasta laskusuhdanteesta.

Asia on meidän kannaltamme hyvin vakava, ellei suoraan vaarallinen. Mehän olemme kaukainen ja pieni kansakunta.

Meillä ei ole sanottavastikaan sellaisia aineellisia voimavaroja, joiden turvin voisimme itseksemme tulla toimeen. Me olemme lisäksi kahden maailman rajalla, maailmojen, jotka tänään riitelevät ja huomenna jo ehkä sotivat keskenään. Meidän vahvuutenamme ja valttinamme ovat olleet henkiset ja siiveelliset tekijät. Hyvä maineemme suuressa maailmassa.

Mutta jos se menee, mitä jää jäljelle? Mikä puhuu enää puolestamme? Ja kukapa välittäisi tällaisesta epärehellisestä ja moraaliltaan alamittaisesta kansasta?

Maineemme ei näin ollen ole jonkun matin ja maijan yksityinen asia, vaan kansakunnan yhteinen asia. Jos maineemme on hyvä, on se meidän paras takuumiehemme.

Pahinta tässä kurjuudessa on se, että moraalien hölymistä julkisessa elämässämme tapahtuu ehkä eniten sodan aikana ja sen jälkeen ylenneen virkamieskunnan keskuudessa. Miten meidän käykään, kun vanha virkamieskaarti kokonaan on poistunut riveistä? Tuleeko nuoremasta, jonka pitäisi olla isänmaan toivo, kansakunnan haudankaivaja?

Ei kai toki? Mutta se on ajoissa vedettävä piiskausparvekkeelle. Siitä on juurittava pois kaikkalainen epärehellisyys. Vanhoin ja kovin konstein. Jos julkisuuden mies tai nainen, kuka tahansa, on menetellyt epärehellisesti, etuillut tai rohumunnut omaan pussiinsa, hänet erotettakoon virastaan ja luotamustoimistaan ja olkoon kuollut julkisuudessa. Kovia sanojako? Ei liian kovia.

Häpeäpaaluun suuret ja pienet huijarit ja varsinkin korkeassa asemassa olevat, sillä vaikka puu kasvaakin juurestaan, sen terveys havaitaan latvasta.

Vain näin voidaan moraalimme laskukausi muuttaa nousuksi. Ja se on meille elämän ehto.

Uuden Suomen sunnuntailiite
Juhannuksena 1959

I. E.

Kokko

Punakeltaiset kokkotulien lieskat, jotka leimahtavat yötaivalle kaikkialla Suomessa keskikesän suuren juhlan aattona, vangitsevat katsojan mielen viehättävällä ja hiukan pelottavalla tavalla. Onhan tuli voimakas ja vaarallinen mahti, ilmiö, joka

juhannuksen moniin perinteisiin, uskomuksiin ja taikoihin liittyvänä on värikkäänä ja innostavana koho- ja huippukohtana yöttömän yön, Pohjolan vuoden kauniin käännekohtan viettossa.

Kysyvä ihminen muuttuu uteliaaksi, jos hänelle vihjataan jotakin kokkotulien synnystä ja varhaisesta menneisyydestä. Mistä tämä tapa on tullut? Miten on selitettävissä, että jo vuosisatoja ovat maaseudun, kylien ja kaupunkien ihmiset juhannusaattona kokoontuneet alkuvoimaisen, hävittävän, mutta samalla puhdistavan tulen ääreen? Etnologia esittää ongelmalle eräitä ratkaisuja, mutta varman selityksen antaminen on jäänyt tarkempien tutkimusten varaan, koska tämä kansantapa on vielä nykyäänkin, etenkin Skandinaviassa, varsin yleinen. Kuljemme sovinnasta tapaa rikkoen ajassa vastaavirtaan, ts. lähdemme nykyhetkestä retkelle taaksepäin, historiaan, seuratesamme juhannustulien vaiheita.

Uusin aika, sellaisena kuin se tavallisesti määritellään, tuskin havaitsee juhannustuliin liittyvissä selityksissä ja tavoissa sanottavaa vaihtelua. Suomen osalta voimme myös sanoa, että parin viimeisen vuosisadan aikana on kansa käynyt kokkopaikoilla muuttumattomia ulkonaisia menoja noudattaen, vaikkapa sisäinen mieli, ajattelu olisikin vähitellen kääntynyt pois kaikesta vanhasta, juhannustuliin liittyvästä taikauskosta. Sen sijaan, esimerkiksi 1600-luvulla, tulee vastaamme mustaa, törkeää juhannustulimagiaa, joka tosin meidän maassamme pysyi jonkinlaisissa rajoissa. Mutta kerrotaan esimerkiksi Pariisissa noihin aikoihin suoritetun hirvittäviä eläinräikkäykseen rinnastettavia "uhreja." Kerättiin kulkukissoja niin paljon kuin sopivan kokoiseen koriin, säkkiin tai laatikkoon mahtui ja sitten nämä eläinhahmoiset "paholaiset" ripustettiin juhannusnuotion yläpuolelle kärventymään. Uskottiin, että perkeleet, otettuaan kissan hahmon, pystyivät saamaan aikaan helpommin kaikenlaista pahaa ja suorittamaan ilkitöitä. Sen tähden kidutettiin julmalla tavalla viattomia eläinparkoja, jotka surkeasti naukuen ja puolipalaneina karkasivat joka taholle juhannusvalkean korventavista liekeistä. Kansalla, joka näitä inhottavien näytelmiä katseli, oli tietysti vain hanskaa ja vahingoniloa yleinen pirun ja hänen apulaistensa saadessa maistaa tulen tuskia. Toisinaan sai kettu kunnian tulla poltetuksi ranskalaisen juhannustulussa, mutta koska viekkaan eläimen

pyydystäminen tuotti vaikeuksia mukavuutta rakastaville parliilaisille, olivat tällaiset juhannuspolttajaiset harvinaisia.

Sir James Frazer, tunnettu etnologi, väittää eläinten juhannuspolttajaistavan olevan peräisin druideilta, kelttiläisiltä papeilta, jotka toimivat muinaisessa Galliassa ja Britanniassa sekä olivat samalla ennustajia, joiden puoleen käännettiin monessa tulevaisuutta koskevassa asiassa. Nämä "hengenmiehet" ovat todellakin historiallisten lähteiden mukaan harrastaneet uhrimenoja, vieläpä sangen laajassa mitassa. Mainitaan heidän suorittaneen kammottavia tekoja, sillä elävien olentojen uhraaminen jumalolentojen lepyttämiseksi ei ole millään järkisyillä puolustettavissa.

Venäjällä asuvien suomalais-ugrilaisien kansojen piirissä ei juhannusta varsinaisesti vietetty, sillä sen korvasi Pietarin päivä, kesäkuun 29. päivä. Mistään tulimenoista tuona päivänä ei ole varmoja tietoja: ainakaan juhannuskokkoon verrattavaa ei heillä ollut. Mordvalaiset suorittivat tosin eläinuhreja, jolloin härkää käytettiin teuraseläimenä, mutta nämä seremoniat tapahtuivat muussa yhteydessä.

Juhannuskokkon poltto lienee tapa, joka keskiajalla on siirtynyt Suomeen läntisistä naapurimaistamme, lähinnä Ruotsista, vaikka myös Norjassa ja Tanskassa on vietetty keskikesän juhlaa tulien ääressä. Rovioon tai nuotioon liittyvät taiat ja uskomukset ovat saman kaltaiset Suomessa ja Skandinavian maissa. Kristinuskon voitettua vankan aseman Pohjolassa juhannustulet tarkoittivat lähinnä noitien ja pahojen henkien karkottamista. Bohuslänissä ja Skånessa nimitettiin kokkoja vanhaan mytologiaan palautuen balderintuliksi ja Norrlannissa sytytettiin rovioita tienristeyksiin, koska ne olivat velhojen ja pahaa aiheuttavien henkien mieluisia oleskelupaikkoja. Suomessa taas vaikiintui jo kauan sitten tapa valita sopiva kokkokallio, jota sitten käytettiin vuodesta toiseen juhannustulen palvontapaikkana. Uhrien ja seremonioitten suhteen näyttävät suomalaisten kokkojuhlat olleen yleensä lainoja lännen vastaavista uskontoon viittaavista tavoista, siitäkin huolimatta, että vanha pakanaus niistä meillä perin hitaasti ja vaivalloisesti on hävinnyt.

Edelleen, kun ajatuksissamme kuljemme historian alkuaikojen kohden, tulemme esikristilliselle kaudelle, jolloin magia, luonnonkultti ja alkeellinen ajattelutapa sanelivat juhannustuliin

liittyvät menot. Tiedämme, että muinoin, esineellisen kulttuurin ollessa lapsenkengissään, tuli saatiin aikaan kitkaamalla. Tämä merkitsee, että puupalasia hangattiin vastakkain, kunnes kohoava kuumuus, eräät apuneuvot ja tietystikin tulentekijän ahkeruus saivat aikaan liekin syntymisen. Käytettiin myös pyörän muotoista kitkalaitetta, josta James Frazer on saanut aiheen olettamukselle, että aurinko on ollut tämän tulentekovälineen esikuvana.

Tuskin hän paljon erehtyykään. Auringonpalvonta on muuan kaikkein vanhimista uskonnon muodoista ja sitä on tavattu varsin monien kansojen keskuudessa. Kuitenkin tällainen oletamus tuntuu haetulalta ja umpimähkäiseltä. Varmat todisteet häipyvät alkuaikojen sumuun ja kaikki luotettavat tiedot puuttuvat.

Muuan ajatus voi olla yhtä oikeutettu kuin konsanaan äsken mainittu teoria. Primitiiviset ihmiset, jotka olivat erittäin tarkkoja huomioitsijoita kaikkeen siihen, mikä koski luonnonilmiöitä, olivat panneet merkille, että kuuma ilma kohosi kiiwaasti ylöspäin milloin tuli tai nuotio paloi. Koska ympäröivä ilma oli kaikenlaisten demonien ja henkien kansoittama, voitiin suurella kokkotulella puhdistaa ilmapiiri kaikesta, mikä saattoi aiheuttaa vahinkoa niin tärkeänä ajankohtana kuin juhannuksena. Olihan kysymyksessä "auringon kääntyminen," kesän ja kasvillisuuden parhain kohta, jolloin kaikki pahat elkeet oli tehtävä tyhjiksi.

Ei voi ainakaan Suomen heimon kohdalla puhua mistään auringonpalvontaan liittyvästä juhannusmenosta. Mikäli sellaista on ollut, on se liittynyt vieraitten esihistorian kansojen tapakulttuuriin ja kehittynyt niiden parissa omia suuntiaan seuraten.

Kulttuuripiirit ja -lainat noudattavat omia sääntöjään, sillä jo hyvin varhain on olemassaolon taistelu pakottanut ryhmäelämään, erkoistumiseen ja oman tapajärjestelmän voimaan saattamiseen. Uuden ja omintakeisen luominen on kohottanut Suomenkin heimon itsetuntoa ja lujittanut sen yhteyttä. Juhannustavat, ennen kaikkea niiden ilmentymä kokkotulimenot, ovat muiden kansantapojen ohella saavuttaneet maassamme vakiintuneet muodot, joille kansallinen omalaatuisuus antaa voimaa ja viehättävyyttä. Niihin on vaikea soveltaa mitään uutta ja käänteentekevää.

Tittelismi

Äskettäin ilmestynyttä lakimiesmatrikkelia tutkittaessa paljastui parikin tapausta, joissa asianomainen oli oikeudetta ottanut itselleen lainopin kandidaatin tai varatuomarin arvot. Vain toisessa tapauksessa oli kysymys rikoslain alaan kuuluvasta väärennyksestä, mutta lakimieskunnan sisäisestä kurista on osoituksena se, että toisessakin tapauksessa asianomaisen pakotettiin ottamaan ero luottamustoimestaan.

Tuomari ja varatuomari ovatkin hienoja titteleitä, jotka antavat kantajalleen yhteisen kansan silmissä arvon ja lainopillisen asiantuntemuksen hohdetta. Paljoa huonompi ei ole asianajajankaan nimitys, ja tätä ovatkin arvelematta käyttäneet monenmoiset ja -karvaiset neuvonantajat, jotka ovat sanoma-lehti-ilmoitusten perusteella luvanneet järjestää esimerkiksi avioerot, vuokrasäännöstelyasiat ja pesänselvitykset "tehokkaasti ja luottamuksella." Kun nyt kuitenkin uusi asianajolaki kieltää mainitun tittelin käyttämisen muilta kuin lainopillisen tutkinnon suorittaneilta, tämä on herättänyt suurta levottomuutta asioitsijapiireissä. Arvostettu ja luottamusta herättävä titteli on todella kullan arvoinen, ja uutta onkin etsitty oikein joukkovoimalla. Tuloksena syntyi kauniilta kuulostava arvonimi "lakiasiamies," ja niinpä jätettiinkin yhdistysrekisterin anomus "Suomen Lakiasiamiehet" nimisen yhdistyksen rekisteröinnistä. Viranomaisten suhtautuminen lienee kuitenkin ollut varsin penseä, eikä nimeä tiettävästi vahvistettu.

Lainopin liepeiltä ottamani esimerkit valaisevat yhteiskunnassamme yleisempääkin ilmiötä. Meitä suomalaisia vaivaa kova tittelinkipeys. Tittelin hankkimismenetelmiä on pääasiasa kaksi, nimittäin nomi-menetelmä ja neuvos-menetelmä. Edellinen perustuu sopivan kurssin tai koulun suorittamiseen. Otetaan sitten asianomaisen kurssin piiristä sopiva mieluisin kreikkalainen sana ja liitetään tähän päätte nomi tai logi. Jos kurssilla esimerkiksi on käytetty runsaasti paperia, saadaan sopivaksi titteliksi papyrologi (tai papyronomi). Tällä menetelmällä uusia titteleitä voi luoda aivan rajattomasti.

Neuvos-menetelmä on sikäli hankalampi, että se edellyttää valtion myötävaikutusta. Titteli saadaan yksinkertaisesti esim. poliitikoiden kohdalla lisäämällä asianomaisen toimipaikan jälkeen liite neuvos. Niinpä puoluekansliassa toimiva tulee kanslianeuvokseksi, kaupunkilainen kaupunkineuvokseksi ja niin edelleen. Muuntelumahdollisuuksia on tässäkin menetelmässä erittäin runsaasti. Joskus saadaan "lisäarvoa," kun "unohdetaan." Apulaisprofessoreiden kohdalla esim. sellainen nousu näyttää kivuttomalta.

Tittelismiin voisi vielä suhtautua hyvällä huumorilla niinkauan kuin se jää yksinomaan omaksi kotoiseksi asiaksemme. Pahempaa on, että suomalaiset ulkomaillakin pröystäilevät arvonimillään, vieläpä sellaisilla, joita eivät ole lainkaan ansainneet. Muuan tuttavani oli vastikään saanut kaukaisesta lännestä kirjeen, jossa kirjoittaja ihmettelee, miten siellä suuressa kaupungissa oleskelee suomalainen, joka väittää olevansa "tohtori Suomessa ja jota myös tohtoriksi täällä kutsutaan, mutta joka Suomessa tekemieni tiedustelujen mukaan ei ole suorittanut edes suomalaista ylioppilastutkintoa," ja mainitsee pari muutakin samantapaista esimerkkiä.

Tittelin metsästyks on epäilemättä alemmuudentunnon osoitus. Sen yleisyys vienee surullisiin päätelmiin. Anglosaksisissa maissa käytetään puhuttelussa yksinkertaisesti vain nimityksiä herra (Mr), ja rouva (Mrs) ja neiti (Miss). Jos meillä kysyy puhelimesta herra Suomista, saattaa saada kuusi-vuotiaalta poikaselta vastauksen: "len puhelimesta." Hän on talon ainoa herra. Isoveli on koululainen ja isä johtaja.

Turhaa kai lienee kuvitella, että tittelien käyttöä yhteiskunnassamme voitaisiin ryhtyä rajoittamaan tai vähentämään. Pyrittäköön kuitenkin siihen, että käytetään ainoastaan todella ansaittuja arvonimiä, esimerkiksi sellaisia kuin

O l o n e u v o s

Seura

N:o 23, 16/6 1959

Taatusti alkuperäisiä hölmöläistarinoita plagioiden ja hieman modernisoiden kertonut Jim.

Olipa kerran, liekö vielä -?

Hölmöläisten tupa

Ryhtyivätpä hölmöläiset kerran rakennuspuuhiin. Kun pankkilainat oli saatu ja arava-asiatkin järjestyksessä, ostettiin rakennustarpeet ja käytiin työhön käsiksi — tee se itseperiaatteen mukaisesti, tietystikin. Aikanaan tuli talo sitten valmiiksikin, mutta niin pitkälle päästyään hölmöläiset huomasivat, että mökki oli aivan pimeä. Ei piirustuksissa varmaankaan mitään vikaa ollut, mutta eiväthän hölmöläiset niistä mitään ymmärtäneet — ja sitäpaitsi ne oli käytetty vuorauspaperiksi, kun tervapaperi oli ratkaisevalla hetkellä loppunut.

Ja niin oli mökki sitten pimeä.

Kauan hölmöläiset mietiskelivät, miten tupaan saataisiin valoa, ja viimein he uskoivat keksineensä keinon. He ostivat kaupasta muutamia muovipusseja ja rupesivat niillä kantamaan valoa ulkoa tupaan ja tuvasta pimeyttä pellolle. Mutta vaikka muovi onkin mullistava keksintö ja viimeinen huuto lähes joka alalla, ei se tuntunut sopivan tähän tarkoitukseen sen paremmin kuin muinaisten aikojen rohdinsäkitkään. Vaikka kuinka ponnisteltiin, ei tupa tullut yhtään valoisammaksi.

Matti, joka oli aloittanut opintonsa polyteekissa, sattui tulemaan paikalle ja näki hölmöläisten puuhut.

Mitä te nyt noin hikipäässä raadatte? hän rupesi kyselemään.

— Kas, mehän viemme valoa tupaan ja kannamme pimeyttä ulos, vastasivat hölmöläiset.

— Mitäs maksatte, jos teen tupanne valoisaksi? Matti kysyi itsekseen naureskellen.

— Tonnin saat, ja vaikka kymmenenkin, jos todella meille valoa järjestät, lupasivat hölmöläiset.

Matti oli tyytyväinen tarjoukseen. Hän hakkasi seinään aukon, laittoi siihen ikkunan ja niin tuli tupa valoisaksi.

Mutta kun hölmöläiset näkivät, että valoa saatiin näin helpolla, he intoutuivat kerta kaikkiaan. Ensiksi he laajensivat ikkunan kahta vertaa leveämmäksi, sitten kahta vertaa korkeammaksi, ja lopuksi he hakkasivat koko seinän pois, lattias-ta kattoon asti. Ei talo siitä sentään romahtanut — eikä se romahtanut vielä sittenkään, kun hölmöläiset auringonvalon terveellisyyttä vakuutellen ja avaran näköalan kauneudellisia arvoja ihastellen hakkasivat mökistä pois toisenkin seinän ja muuttivat senkin ikkunaksi.

Niin oli hölmöläisten mökissä muhkeat ikkunat, ruudut lattiasta kattoon ihan kahdella seinällä! Kokonainen pakka tarvittiin kangastakin, kun naisväki sitten rupesi ikkunoita verhoamaan — ja kun verhojen valinnassa tietysti kerran pari epäonnistuttiinkin, kului kangasta peräti kolme pakkaa.

Mutta mökissä kun nyt oli kaksi seinää ikkunana, rupesi siellä syyskylmien tultua tuntumaan kolealta. Kyselyään neuvoa Hölmölän Sanomien yleisönosastossa, hölmöläiset hankki-vat ikkunoihin paksut villakangasverhot. Kylmyys ei kuitenkaan ottanut kaikotakseen ja niinpä päätettiin ratkaista asia lisää-mällä ikkunoihin kolmas ruutu. Kun tupaan vielä rakennettiin toinen uuni, tarjettiin siellä talven yli kohtalaisesti.

Kun kevätaurinko sitten rupesi paistamaan huoneeseen hui-kaisevan kirkkaana, oli ikkunoihin tietysti hankittava valover-hot. Jotta villakangasverhot eivät auringossa virttyisi, hankit-tiin tietysti myös kevyet kesäverhot iloisesta pumpulikankaasta. Kun sälekaihtimet niihin aikoihin olivat juuri tulleet muotiin, hankittiin ikkunoihin vielä sellaisetkin.

Niin oli hölmöläismökin ikkuna-ongelmat viimein saatu järjestykseen. Oma vaikeutensa oli tietysti näin suurten ikku-noitten puhdistuksessa, mutta kun taloon sitten hankittiin kym-menkunta nerokasta puhdistuskojetta ja kokeiltiin pariakymmen-tä maailman parasta ikkunanpuhdistusainetta, päädyttiin vii-mein niin erinomaiseen ratkaisuun, ettei vakinaisen ikkunan-pesijän palkkaaminen sentään käynyt välttämättömäksi.

Kaikki oli kunnossa, vallan mainiossa järjestyksessä — kunnes pienet viattomat hölmöläislapset sitten eräänä päivänä iloisesti leikkiessään onnistuivat rikkomaan ikkunat kerrassaan perusteellisesti. Söpäleiksi menivät seinänkorkuiset ruudut, kaikki kolme yhdellä iskulla.

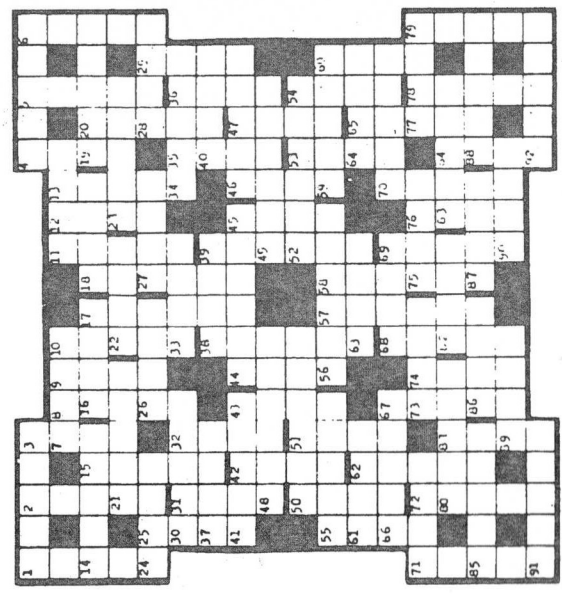
Oli tietysti soitettava korjausliikkeeseen ja järjestyhän asia, mikäpäsi siinä. Ikkunat saatiin kuntoon — ja aikanaan tipahti postiluukusta sitten korjauslasku.

Sitä maksavat hölmöläiset luultavasti vielä tänä päivänä-kin.

Vaan jaksavathan he maksaa, jaksavat toki. Onhan aurin-gonvalo niin sanomattoman terveellistä ja avarat näköalat vir-kistävät sielua.

I S O H K K O - H E L P O K K O

Ratkaidjakaarimme aloittaakin... Vastauksia merkittävää selvin kirj...

V A A K A S U O R A A N :

- 1. Nehä 4. Mätkäton 7. Pullaa 11. Pankkitermi 14. Heaska 16. Ahea tyypit 18. Heinäpöytä 19. Viljan vartan 21. Frans Eemeli 22. Leikki 23. Jäte 24. Mehan 26. Koiras 27. Joensuuainent 28. Päässä 30. Kauniskin 33. Muuan kartano 34. Veean jälkeen 37. Jalkine 38. Suu 40. Jumala 41. Laeja 44. Soulajinaan tuttu 46. Kamerassa 48. Herkköjen jälkeen 49. Serkku 50. Armi esim. 52. Per 55. Tämän laatiija 56. Mausteina 59. Lappalaisia 61. Kulvia 63. Härkä 64. Meikköyttö 66. Lopuasa

P Y S T Y S U O R A A N :

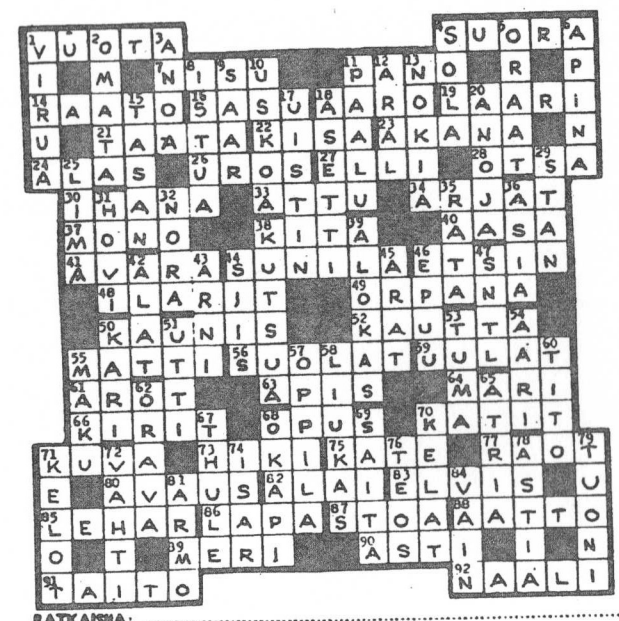
- 1. Lojuu 2. Pitää halluasa 3. Pyytää 4. Ääkköläin edesmen- nyl 5. Aluasa 6. Sukuhäisemmät 8. Lavalla 9. Sakasa 10. Tuulla 11. Pylväs 12. Järvi 13. Keuppala 15. Täsmälleen 17. Pyyntiväline 18. Lautanen 20. Pyytelija

Suomen kuvalehti N:o 45, 1961 Ristisanat

- 25. Tehneasa 29. Filmiikoomikko 31. Kuninkaanla 32. Nukkekodissa 35. Juokseun jälkeen 36. Juttukin 38. Kästää 39. Vaeta-alkaja 42. Pinnallia 43. Meire 44. Paateliyasa 45. Peikurit 46. Kielto 47. Neapurimme 50. Pilapirttiä 51. Lentopelikka 53. Soluasa 54. Mitta 55. Kielesää 57. Kouhukin 58. Jää lavelliaesää 60. Broz 62. Turkiseläin 65. Ruokelu 67. Gromanniasa 68. Kirshvin sukua 69. Säastää 70. Silmojakin varten 71. Honkia 72. Pordilla 74. Joki 76. Kirja 78. Mukikin 79. Kuolema 81. Käy joskus oikeu- deata 84. Vabdistä ilmaisava

OSOITE:

RATKAISUJA Isohko sanaristikko (n:o 45)

Kookkuudesta huolimatta suhteellisen helppo tehtävä, mutta virheellisiäkin vastauksia tapasin. 1000 mk saavat: